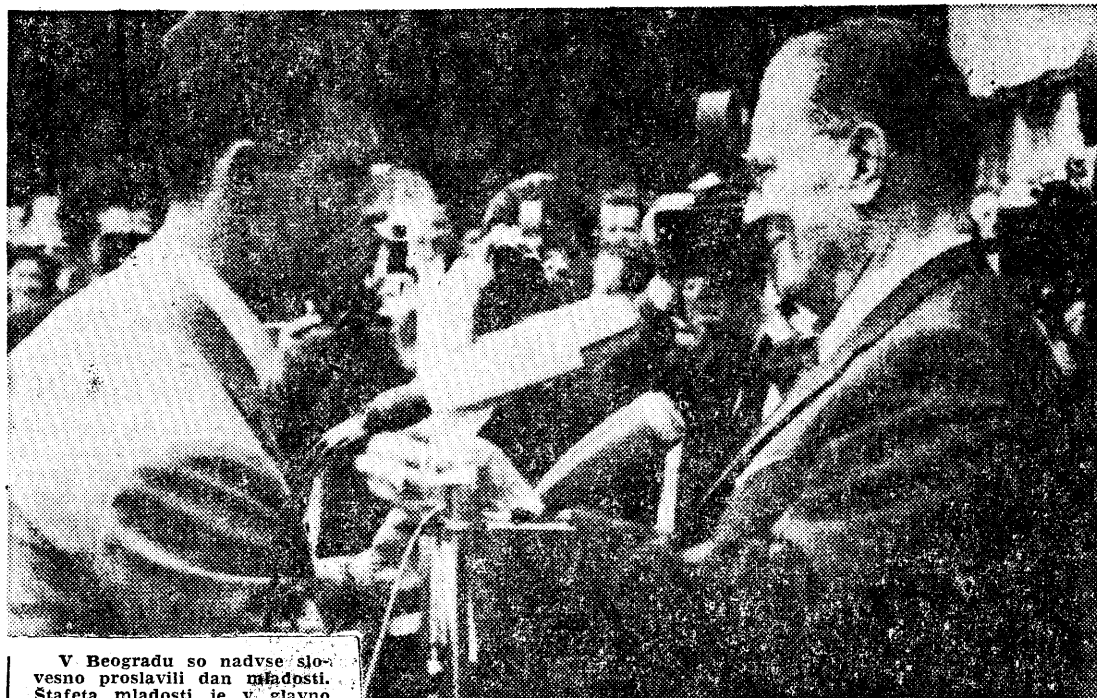

V Beogradu so nadvse slovesno proslavili dan mladosti. Stafeta mladosti je v glavno mesto prispela 24. maja zvečer, stafetno palico pa je predsedniku Titu izročil avtomobilist Edvard Franković iz Pazina. Na predvečer praznika je bilo veliko zborovanje graditeljev in mladine Beograda ter srečanje predsednika Tita z mladino. Naslednji večer je bila na stadionu JLA tradicionalna prireditev, na kateri je sodelovalo okrog 8500 fantov in deklet ter pripadnikov JLA.

GLASILO ZVEZE ZDRUŽENJ BORCEV NOV SLOVENIJE

Slovesnost ob zaključku »Kurirčkove pošte«

V pričakovanju rojstnega dne predsednika Tita so slovenski pionirji zaključili svoj pohod v okviru »Kurirčkove pošte«. Letos je okrog 180 tisoč pionirjev skoraj vseh pionirskih odredov prehodilo 2200 kilometrov dolgo pot in s tem potrdilo, da je njihov vsakoletni pozdrav mladosti in vsemu, kar živi v spominu na NOB in revolucijo, postal tradicionalen. Pionirji so tudi letos ponovno tesno zažveli z NOB in se v tisoč podrobnostih, ob pomoči borcev, seznanjali s tradicijami svojih staršev.

Kljub dežju, zaradi katerega so pionirji zaključili letošnjo »Kurirčkovo pošto« v dvorani Kluba poslancev namesto pred spomenikom pionirja v Tivoliju, je bilo ob predaji kurirskih torb nadvse svečano. Najprej je predsednik zveze prijatelj mladih Stane Repar govoril o pomenu »Kurirčkove pošte«, nato pa so predstavniki petih vpadnic predsedniku RO ZZB NOV Slovenije Francu Leskošku-Luki raportirali in mu predali torbe z najtoplejšimi pozdravi predsedniku Titu. V svojem nagovoru je predsednik Leskošek dejal:

»Zelo me veseli, da vam lahko spet čestitam ob koncu nove velike pionirske akcije, ki ste jo tako uspešno izvedli. Od začetka sem z veseljem spremljal potek letošnje »Kurirčkove pošte« in že začetek v vseh petih krajih je bil zelo slovesen. Najbolj me je razveselila izredno obsežna prireditev v Vidmu ob Ščavnici. Na pobudo prireditev odhoda štajerske »Ku-

rirčkove pošte« je nastala celo himna, posvečena »Kurirčkovi pošti«. Glavni delež za uspeh »Kurirčkove pošte« razumljivo, nosite vi, pionirji. Toda ne smemo pozabiti na veliko odgovornost vaših vzgojiteljev in staršev. Moram tudi povedati, da ni bilo občinske konference ZZB, na kateri ne bi z navdušenjem govorili o »Kurirčkovi pošti«.

Ko vam ponovno čestitam, dragi pionirji, k uspehu ob zaključku letošnje »Kurirčkove pošte«, vam želim, da bi se dobro učili in dobro zaključili šolsko leto. Želim, da bi se že zdaj vzgajali v revolucionarnem duhu in na vzgledih partizanov, ki so premagovali stotere težave, da so ostali zvesti domovini in se zanj bojevali ter bili zanj celo pripravljani žrtvovati življenje. Bodite drug drugemu, kakor so bili nekdanji partizani, res tovariši in se pridno pripravljajte na življenje, ki je pred vami. Ponesite moje najlepše želje in iskrene pozdrave vašim sošolcem, vzgojiteljem in staršem.«

Čestitka tovarišu Titu

RO ZZB NOV Slovenije je poslal tovarišu Titu za njegovo 76-letnico tole čestitko:

Republiški odbor Zveze združenj borcev narodnoosvobodilne vojne Slovenije Ti ob Tvojem prazniku najtopleje čestita in iskreno želi še mnogo let zadovoljstva pri ustvarjalnem delu in osebem življenju.

Ko praznujemo Tvoj rojstni dan, se borci osvobodilnega boja tudi ob tej priliki pridružujemo iskrenim željam vsega našega delovnega ljudstva, izražajoč veliko zadovoljstvo sprčo vseh uspehov v borbi za zmago socialistične revolucije, za zmago

tiste poti socialistične izgradnje, ki našemu delovnemu človeku nudi boljše in lepše življenje.

Dragi tovariš Tito, pod Tvojim vodstvom si je naša jugoslovanska socialistična skupnost pridobila neslučen ugled in mednarodno priznanje ter postala vzor drugim državam, zlasti v dosledni borbi za mir v svetu, za politiko aktivne koeksistence in neodvisnosti med narodi vsega sveta.

Z željo, da nam ostaneš še dolgo časa krepkega zdravja, sprejmi naše borbene tovariške pozdrave!

V treh letih naj bi bile urejene stanovanjske zadeve borcev

O predlogu zakona za hitrejše urejanje stanovanjskih zadev borcev in vojaških vojni invalidov smo že poročali v 19. številki »TV 15«. Gre za določila, po katerih naj bi del štiri odstotnih stanovanjskih sredstev izločili in jih uporabili za graditev stanovanj za borce.

Skupna komisija zveznega in socialno-zdravstvenega zbora za zadeve borcev je na svoji zadnji seji sklenila predlagati osnutek zakona zvezni skupščini. Zvezni in gospodarski zbor naj bi na prvi prihodnji seji, ki je sklicana za 30. maj, sprejela zakon po skrajšanem postopku, da bi lahko republike čimprej sprejele v tej zvezi ustrezne predpise.

Ce bo predlog zakona sprejet, potem bodo — po mnenju komisije — stanovanjske zadeve borcev in vojaških vojni invalidov — lahko dokončno urejene v treh prihodnjih letih.

Pozno priznanje borcem

V veliki, primerno okrašeni dvorani občinske skupščine Kranj je bila v torek, 21. maja, izredna slovesnost v počastitev 50. obletnice zgodovinskih bojev za naše severne meje. Ob naklonjenosti občinske skupščine, ki je udeležencem, slavljenecem — takratnim borcem prostovoljcem za severno mejo 1918 in 1919 po akademiji pripravila tudi lep sprejem in ob vsestranskem razumevanju vseh družbeno političnih, šolskih in drugih organizacij v občini, je kranjska občina prva izkazala

dostojno priznanje tem borcem. Poglavitna zasluga za organizacijo gre nedvomno neutrudljivemu predsedniku občinskega odbora borcev za severno mejo, 71-letnemu Alojzu Pečniku. Aktivno sodelovanje vseh občinskih činiteljev je omogočilo, da je bila akcija lepo izvedena, dostojno svečana, s primernim zgodovinskim, nacionalnim in napredno — revolucionarnim obsežjem. Zlasti je presenetljivo, da je bilo v dvorani toliko mladine. Petdesetletni gimnazijski pevski zbor pa je z dvema nastopoma izzval prenekatere solzo ginjenosti na licih teh starih borcev za naše pravice.

Na območju današnje občine Kranj je bilo baje 160 borcev-prostovoljcev za severno mejo. Danes, po 50. letih, jih je menda le še 60. Od teh se jih je 53 udeležilo akademije. Dekle v narodni noši jim je pripelo na gumbnice rdeče gorenske nagelne. Kot gostje pa so bili navzoči tudi poslanci, nosilci partizanske spomenice, borci, ki so v času NOB sodelovali na Koroskem, predstavniki JLA in mnogi predstavniki družbenega in političnega ter kulturnega življenja Kranja in Gorenjske. Za marsikatero udeleženca, zlasti pa za mladino, so bile mnoge navedbe s konkretnimi podatki o takratnem stanju in bojih, kar je v svojem govoru lepo prikazal podpredsednik republiškega odbora borcev za severno mejo Franc Študekar. povsem nekaj novega še neznanega. Nekateri srednješolci so si beležili podatke o takratni ljubljanski vladi, ki je bila celo proti temu boju, dosodkih med vojaškimi kraji v Mariboru, o bojih v Mežiški dolini in podobno.

Pod okriljem občinske skupščine je bil zatem sprejem v Domu upokojencev. Slavlenci so bili izredno srečni, da so imeli priložnost po 50 letih izmenjati besedo s takratnimi so-borci. Mnogi se med seboj sploh niso več poznali. Čas je pač napravil svoje. Še posebno pa so bili zadovoljni, da so z njimi kramljali tudi predsednik ob-

činske skupščine Slavko Zalo-kar, sekretar občinskega komiteja ZK Martin Košir, komandant garnizona JLA podpolkovnik Edo Bohinc in mnogi drugi odgovorni voditelji današnjega življenja, v katerem uresničujemo pravične nacionalne in človečanske težnje poštenih borcev 1918. in 1919 leta. Ob tem je bila značilna izjava podpredsednika republiškega odbora teh borcev Alojza Udeja, ki je ob zaključku akademije dejal, da je šele v sedanjem, našim socialističnim sistemom tudi tem borcem za naše pravične meje končno priznana to, za kar so se takrat bojevali.

K. M.

AVTOELEKTRO TOLMIN

nagraduje kupce svojih vseh galnih svečk Informacije dobite v vseh prodajalnah avtomateriala

BESEDE IN DEJANJA

● Korenine etatizma

Naloga kritike mora biti v naši družbi v tem, da bolj pojasni stvari in odnose, da določi politično smer akcije, določene naloge in ukrepe. Če pa vse kritike omeji na zvezno upravo, bo stvar taka, kot da naj zvezna uprava uredi vsa vprašanja, tega pa ne more. Zahteva, naj uprava, posebej zvezna, ureja vse, ni samo bolj zvezna, ureja vse, ni samo zahteva po krepitvi etatizma, marveč je tudi dejanski položaj tak, da uprava ne more več razreševati vseh problemov.

Milentije Popović — Delo — 19. V. 1968

● Potreben je kirurški poseg

Tretje leto reforme se izteka, vendar še vedno ne moremo pričljivo reči: REFORMA ZMA-GUJE. Nasprotno, vse več znakov kaže, da smo pri uresničevanju reformnih ukrepov polovičarski, kompromisarski, uradniški, celo da smo ostali na pol poti. Zato ni čudno, da »korenit kirurški po-

seg« v našo gospodarsko življenje ni zadostil zdravilnim, marveč še vedno ohranja pri življenju ekstenzivnost in neekonomičnost gospodarstva ter relativno uravnilovsko delitev dohodka med delovnimi ljudmi, delovnimi kolektivi in družbeno-političnimi skupnostmi na vseh ravneh samoupravnega odločanja.

Delavska enotnost — 18. V. 1968

● Vrzeli, da se skoznje prebije vse...

Obdavčevanje osebnega dela, ki se je zadnji čas začelo bolj in bolj razvijati, se bolj zaostaja za ekonomskimi in družbenimi potrebami. Davčni instrumentarij je nezavrt, davčni aparat je nekvalficiran in ne ustreza zahtevam časa. Inspekcije so šibke in nezadostne, vrzeli pa so tako velike, da se skoznje prebije vse: od utajitev davka do korupcije.

Komunist — 17. V. 1968

● Smisel za varčevanje

Brez dvoma — nekaj se spreminja v naši mentaliteti. Kajti, znani kot ljudje z odprtimi rokami, ki za varčevanje ni imel mnogo smisla, smo se začeli spreminjati: vsak četrti Jugoslovian ima vlog v hranilnici ali, drugače povedano, to dela vsako tretje gospodinjstvo.

Politika — 19. V. 1968

● Zamrznjen denar

V carinskih skladiščih ležijo gore blaga, ki ga podjetja nečejo prevzeti, ker — nimajo denarja.

Razen tega dolgujejo občani carini okoli 20 milijonov dinarjev (dovolite, da vam pomagam: to sta dve milijardi starih dinarjev!) samo za isto blago, ki so ga uvozili prek omejnih prehodov na meji s Trstom!

In samo eden izmed mnogih občanov, ki so uvozili razno blago, pa niso takoj ob prehodu plačali carine, dolguje natanko 50.000 N-din; to je pet milijonov S-din!

Dnevnik — 21. V. 1968

● Relativen pojem

Brezposelnost je namreč dokaj relativen pojem. Le slaba polovica tistih, ki so prijavljeni kot brezposelni v Ljubljani, je na primer pripravljena sprejeti zaposlitev izven Ljubljane in to s pogojem, da bi se vozili na delo. Tako imamo hkrati položaj, ko govorimo na eni strani o brezposelnosti, na drugi nam pa ponekod primanjkuje delovne moči. Imamo tudi precej poklicev, ki jih pri nas ljudje nečejo več opravljati.

Delo — 17. V. 1968

● Proizvodnja se dviga

Industrijska proizvodnja v naši republiki je bila v aprilu ob enakem številu delovnih dni za 2,8 % večja kot marca, v primerjavi z lanskim v istem mesecu je bil njen obseg za 8,2 % in glede na lansko povprečno mesečno proizvodnjo za 9,4 % večji (podatki Zavoda SRS za statistiko).

Ugodni aprilski rezultat je pripomogel, da se je indeks ravni

proizvodnje prvih štirih letošnjih mesecev (primerjano z istimi leti), dvignil na 103,6 %.

Gospodarski vestnik — 21. V. 1968

● Kdo je zakrivil uvoz smefane in cementa

Gneča okoli uvoza smetane in cementa bo imela — tako kaže — svoj epilog pred zvezno skupščino. Odbor za blagovni promet zveznega zbora je sklenil celotno zadevo, ali bolje rečeno preveritev sumničenj o tem, kako je prišlo do tega uvoza, prenesti v pristojnost komisije za družbeni nadzor.

Borba — 23. V. 1968

● Slovenija zgled v skrbi za borce

Poslanci odbora socialno-zdravstvenega zbora zvezne skupščine za vprašanja borcev so danes podprli zamisel, sprejeto v stikih članov tega odbora z republičnimi forumi borcev, da bi ustanovili samostojni zvezni organ uprave, ki bi se ukvarjal z invalidskim varstvom borcev.

Na seji odbora so ugotovili, da v vseh republikah, razen v Sloveniji, že več mesecev nepravilno zamujajo z zakoni, s katerimi bi morali urediti svoj delež obveznosti iz varstva borcev in vojaških vojni invalidov, kot je vprašanje invalidskega dodatka, zdravstveno varstvo in drugo.

Delo — 24. V. 1968

Volitve v Italiji. — Na nedavnih italijanskih parlamentarnih volitvah sta predstavnika leve, KP Italije in socialistična stranka proletarske enotnosti, dosegli lep uspeh, obenem pa volitve pomenijo učvrstitev krščanske demokracije in propad skrajne leve. KP Italije je dobila 8.550.000 glasov in je močnejša kot kdajkoli poprej. Dobila je 11 novih poslanskih sedežev.

CSSR: zahteve po federaciji. — Iz Brna je znova slišati zahteve po tričlanski ali celo štirčlanski federaciji v novi državno-pravni ureditvi v CSSR. Prvi osnutek novega ustavnega zakona naj bi razglasili ob koncu oktobra, ko bodo praznovali 50-letnico ustanovitve češkoslovaške republike. Na nedavnem zborovanju v Brnu so zahtevali federacijo tudi za Moravsko in Slezijo.

DOGODKI TEDNA

Poskus invazije na Haiti. — Vojaške enote države Haiti, ki leži na istoimenskem otoku v Karibskem morju, so odbile poskus invazije. Najprej je letalo »B-25« ameriške izdelave bombardiralo glavno mesto, nato pa so se na letališče v Cap Haitien spuščali padalci. Za slednje pravijo, da so haitijski begunci in da jih vodi neki Kubanec. Napadalcu niso imeli oznak o pripadnosti.

ZAR bi končala vojna. — Veleposlanik ZAR v Franciji El Nagar je izjavil, da je ZAR pripravljena končati vojno, spoštovati suverenost in nedotakljivost vsake države, če se Izrael umakne z ozemelj, ki jih je zasedel v junijski vojni. Prav tako je ZAR pripravljena v to, da mednarodno sodišče obravnava plovbo po Akabskem zalivu in da sprejme razsodbo o tej zadevi.

Eškol zahteva »sporazum«. — Izraelski premier Eškol je dejal, da ne bodo niti nova vojna niti teroristi niti mednarodni pritisk prisilili Izraela, da se bo umaknil s svojih sedanjih meja, dokler ne bo podpisan sporazum o trdnem miru na Srednjem vzhodu. Opazovalci v Jeruzalemu smatrajo, da Eškol zavrača resolucijo VS OZN, ki poziva Izrael k umiku iz jordan-skega dela Jeruzalema.

Emirati ustanavljajo federacijo. — Vladarji devetih emiratov ob perzijskem zalivu so na sestanku v Abu Dhabiju obravnavali konkretne ukrepe za ustanovitev federacije. Govorijo o ustavi, enotnem denarju in o ustanovitvi zvezne armade. Federacijo, ki jo bodo ustanovili leta 1972, bodo sestavljali emirati Bahrein, Katar, Abu Dhabi, Saržah, Ajman, Um Al Kavain, Raš Al Hajmah in Fužairah.

Spopadi v Izraelu. — Med demonstracijami arabske šolske mladine na območju Gaze je bilo ranjenih več učencev. Šolarji so demonstrirali proti izraelskim okupacijskim oblastem. Nekaj sto učencev je vzklikalo gesla »Hočemo Naserja!« in »Stran z Izraelom!«. Učenci so tudi postavili barikade na cesti med Gazo in Dir El Balahom in napadali tovarnjake.

Predsednik Jonas in minister Stewart v Moskvi. — Na povabilo predsednika Podgornega se je v Moskvi mudil na sedem-dnevnem uradnem obisku avstrijski predsednik Franz Jonas. V glavnem mestu Sovjetske zveze pa se je mudil tudi britanski zunanji minister Stewart. Pogovore so v Moskvi posvetili predvsem Vietnamu; Stewartov obisk ni prvi poskus britanske diplomacije, da se vključi v proces okrog Vietnama.

Sovjetsko-ameriški načrt pomanjkljiv? — Opazovalci v OZN pravijo, da utegejo ZDA in SZ popustiti glede prepovedi širjenja nuklearnega orodja tistim kritikom, ki menijo, da je sovjetsko-ameriški načrt pomanjkljiv. Do sporazuma o neširjenju pa so obrazložile svoje pridržke Romunija, Zambija, Argentina in Nizozemska; slednja predlaga, naj v razgovore vključijo tudi Kitajsko.

Romunska partijska in državna delegacija v SFRJ. — Jugoslavijo je obiskala romunska partijska in državna delegacija pod vodstvom generalnega sekretarja CK romunske KP in predsednika državnega sveta Nicolaea Ceausescu. Pred obiskom so v Bukarešti opozorili, da imata državi identična stališča do mednarodnih odnosov in načel neodvisnosti, na katerih naj bi ti odnosi sloneli.

Peti sestanek Hanoi-Washington. — Na pariški avenijski Kleber sta se na uradnih pogovorih že petič rešili delegaciji DR Vietnam in ZDA. Doslej se delegacijama, ki vztrajata pri prvotnih stališčih, ni posrečilo, da bi bili zblížili stališči in tako sta zdaj še bolj narazen kot sta bili poprej. Položaj se je še poslabšal po besednem dvoboju med Johnsonom in premiernom Dongom.

Nacionalizacije v Alžiriji. — Alžirska vlada je sporočila, da je nacionalizirala sedemindvajset družb. Vse te družbe, ki zaposlujejo nekaj več kot štiri tisoč delavcev, so bile last francoskih kapitalistov. To je bila že druga nacionalizacija v tem mesecu. Pred enim tednom nacionalizirali trinajst petrolejskih družb, od katerih je ena last francoskih.

VABILO

Krajevni odbori ZB Spodnja Idrija, Srednja Kanomlja in Krnice vabijo na proslavo 25-letnice vstaje primorskega ljudstva, ki bo 2. junija 1968 na Kranjski (pri Sedetu).

Na proslavi, ki se bo pričela že na predvečer praznika ob tabornem ognju in lovskega golažu in se nadaljevala 2. junija ob 10.30 na zborovanju pri spominskem obeležju, bodo v kulturnem programu sodelovali tudi učenci osnovne šole Spodnja Idrija in gimnazijci iz Idrije. Sledila bo prosta zabava s plesom. Igrali bodo »Srebrni akordi« iz Spodnje Idrije. Za jedajo in pijačo je preskrbljeno.

Zazelenja je čimvečja udeležba, posebno tistih borcev, ki so se med NOB borili v teh krajih.

KO ZB NOV

Spodnja Idrija, Krnice in Kanomlja

OGLEDALO NAŠEGA ŽIVLJENJA IN DELA

BORCI NOTRANJSKEGA ODREDA SE BODO ZBRALI V BABNEM POLJU

V letu 1966 je skupščina občine Čerknica podelila domici Notranjskemu odredu. Borci odreda so se namreč največ zadrževali prav v tem delu Notranjske, prebivalci pa so jim vsestransko pomagali.

Prvi zbor borcev Notranjskega odreda je bil v Starem trgu. Takrat so odkrili tudi spomenik na Blokah, vojašnica JLA pa se je preimenovala v »Notranjski odred«. Lani so se borci srečali v Grahovem, kjer sta Tomšičeva in Serčerjeva brigada 23. novembra 1943 uničili belogardiistično postojanko.

Odbor Notranjskega odreda je skupaj z odborom združenja borcev Loška dolina sklenil, da se bodo borci odreda letos zbrali 6. in 7. julija v Babnem polju. Tudi ta kraj je bil zatočišče borcev Notranjskega odreda, pomembno pa je tudi to, da je bila v »prvem« Notranjskem odredu četa partizanov iz sosednje Hrvaške (Prezida in okoliških vasi). Srečanja se bo-

do udeležili tudi bivši borci iz sosednjih hrvaških krajev, borci iz postojanske in ilirskobistriške občine ter borci Istrskega odreda, ki so vedno sodelovali z Notranjskim odredom.

Zvečer pred 7. julijem bodo priredili taborni ogenj z zabavnim programom. Borci bodo obujali spomine na NOB in obiskali partizanske matere. Na dan 7. julija bo zbor borcev in kulturni program. Ob tej priložnosti bodo borci pripeli vsem pionirskim šolskim odredom spominske trakove. Položili bodo tudi vence pri spomenikih padlih borcev v Babnem polju in Goračih, kjer je bil prvi večji spopad borcev Notranj-

skega odreda in hrvaških tovarišev z italijansko vojsko.

To srečanje bo hkrati osrednja proslava dneva borca v Loški dolini.

Ob tem prazniku bo podjetje »Kovinoplastika« Lož podarilo krajevnu združenju borcev Loška dolina milijon starih dinarjev za podpore bolnim in socialno šibkim članom ZB.

Odbor Notranjskega odreda pričakuje, da se bodo srečanja poleg borcev odreda udeležili tudi drugi borci in aktivisti, ki so se med vojno zadrževali in borili v tem delu Notranjske.

Slavko Berglez

BORCI GORJANSKEGA BATALJONA!

Drugo srečanje borcev gorjanskega bataljona ter aktivistov podgorjanskega sektorja bo 9. junija v Kostanjevici ob Krki. Zbor borcev ter aktivistov ob 9. uri. Prevoz iz Novega mesta in Krškega ob 7. uri. Posebnih osebnih vabil ne bo!

Vabita

odbor gorjanskega bataljona in
Krajevna organizacija ZZB Kostanjevica

BORCI S SUTJESKE NAJ SE UDELEŽE PROSLAVE

Predsedstvo zveznega odbora Zveze združenj borcev NOV Jugoslavije je pozvalo udeležence bitke na Sutjeski, naj 3. in 4. julija sodelujejo na proslavi 25-letnice tega zgodovinskega dogodka na Tjentištu. Republiškimi organizacijam borcev, občinskim skupščinam in delovnim kolektivom so priporočili, naj finančno pomagajo borcem, da bodo lahko prišli na proslavo na Tjentište. Menijo, da materialna sredstva ne bi smela biti razlog, da udeleženci bitke na Sutjeski ne bi sodelovali na tej jubilejni proslavi.

Razstava o NOB v Kopru

V počastitev praznika občine Koper in 25. obletnice splošne ljudske vstaje primorskega ljudstva je študijska knjižnica iz Kopra pripravila razstavo pod naslovom »Narodnoosvobodilni boj na Primorskem v tisku«.

Otvoritev razstave je bila 14. maja 1968. Slavnostni govor je imel podpredsednik skupščine tovariš Lavrečič, ki je razstavo tudi odprl. O narodnoosvobodilnem boju na Primor-

skem je govoril Srečko Vilhar, ravnatelj študijske knjižnice iz Kopra. Slavnostne otvoritve razstave se je udeležilo veliko število družbeno-političnih in kulturnih delavcev.

Razstava je v prostorih študijske knjižnice v Kopru na Trgu revolucije 1. Gradivo in panoji razstave so razporejeni po posameznih obdobjih.

Takšna razporeditev omogoča še zlasti srednješolski mladini podoben in celovit pregled gradiva, ki ga lahko uporabljajo pri pouku zgodovine NOB in pri maturitetnih nalogah. V zadnjih letih se vedno več srednješolcev odloča za maturitetne naloge iz tematike NOB. Vodstva osnovnih in srednjih šol so organizirala skupne ogledne razstave ter potrebno strokovno vodstvo.

Albert Klun

NOVICE O DELU KLUBOV OZN

Nedavno je v prostorih medobčinskega centra klubov OZN Maribor predaval o družbeni problematiki vojn član sekretariata republiškega centra klubov OZN tovar. Dim-č Stojčevski. Ob 15. uri so predavanju prisostvovali člani klubov na osnovnih šolah, kasneje pa srednješolci in člani delavsko-vaških klubov OZN. Predavanju je sledila burna diskusija, v kateri so bili aktivni zlasti osnovnošolci, kar je predvsem pohvalno. Predavanje je bilo organizirano v okviru petkovnega popoldneva pod porolo »Popoldanski pogled v svet«, ki ga center klubov OZN v Mariboru organizira štirinajstredno.

Na osnovni šoli v Ormožu že nekaj let deluje klub OZN, katerega mentor je prof. Gizela Blagović, ki ima brez dvoma največ zaslug, da omenjeni klub opravlja svoje delo izredno vestno in domiselno. Člani kluba se sestajajo vsak teden, razpravljajo o političnih dogodbah doma in v svetu, športu, kulturi in podobno. V avli šole so si uredili tudi steno, ki ga opremljajo zelo pestro. V tekmovalstvu med klubi OZN, ki ga je razpisal medobčinski center klubov OZN Maribor, je klub OZN na osnovni šoli Ormož med najboljšimi v skupini osnovnošolskih klubov.

DANILO VINCETIČ

Ljubljana, Celje, Maribor, Beograd, Novi Sad, Skopje, Zadar, Osijek

TEGRAD odgovarja

Dne 30. aprila 1968 je bil v »TV 15« v rubriki »Ob tabornem ognju« objavljen članek z naslovom »Moralnim normam navkljub«, iz katerega lahko nepoučen bralec priđe do naslednjih zaključkov: da borec Markovič Dušan doživlja v podjetju krivice in da je postavljen v neenakopraven položaj z drugimi člani kolektiva; da podjetje do njega nima razumevanja v pogledu rešitve njegovega stanovanjskega problema; da podjetje razmetava denar z dajanjem posojil za nakup osebnih avtomobilov in da priteguje v podjetje strokovnjake s tem, da jim nudi stanovanja, hkrati pa pozablja na borce.

Da bi bila »zadeva Markovič« vsakomur jasna, bomo v tem odgovoru navedli samo dejstva, ne da bi se pri tem spuščali v to, kaj je danes za nekoga moralno in kaj ni.

Markovič sam ni imel nikoli stanovanjskega problema, ker je stanoval v Samskem domu na Viču oz. zadnje leto na Njegoševi 8a. Imel je, razumljivo, kot vsak človek le željo, da stanuje skupaj z družino v Ljubljani. Vendar o tem, ali bo prišla družina za njim v Ljubljano ali ne, ni nikoli dal jasnega odgovora pristojnim organom v podjetju. Enkrat ni hotela žena s posestva, ker se je upirala prodati hišo in zemljo, ki sta njena last, in ker je želela, da ostane na domačiji sin, drugi hotel priti sin, ko je bila pripravljena priti žena. Bilo je torej jasno, da si Markovič niso bili edini v tem, ali naj vsi skupaj živijo v Ljubljani ali pa ločeno kot do sedaj. Prav zaradi tega Markovič — razen prošnje iz leta 1964 vse do decembra 1967, ko je povedal, da mu je ZB občine Vič-Rudnik preskrbelo lokacijo za gradnjo v trojčku — ni omenil želje po družinskem stanovanju ali posojilu za nakup stanovanja. Markovič je prošil 4 milijone posojila. V decembru mesecu je prejel 5500 N-din posojila, da bi lahko plačal zemljišče. Ker je podjetje vezalo po sklepnem računu za leto 1967 vsa sredstva sklada skupne porabe — stanovanjski del pri banki, da bi lahko po 10 mesecih dobilo 75 % posojila na ta sredstva, mu preostalega zaprosenega posojila ni

moglo dodeliti, pač pa je bilo Markoviču povedano, da bo preostali del posojila dobil po 10 mesecih, torej v januarju 1969.

Po sklepu samoupravnih organov je bil postavljen tudi na prioriteto listo. Posojilo, ki bi ga podjetje dobilo od vložnih sredstev pri banki, bi skupaj s temi sredstvi zadovoljilo vse potrebe poslovalcev za stanovanjska posojila. Markoviču torej ni bilo nikdar rečeno, da posojila ne bo dobil, pač pa je bila dodelitev preostalega dela zaprosenega posojila odgoda na januar 1969. Tudi ni direktor nikdar rekel Markoviču, da podjetje nima do njega obveznosti in da je njegov primer dolžna reševati organizacija borcev, pač pa je to povedal v telefonskem pogovoru upravnemu odboru stanovanjskega sklada pri republiškem odboru ZZB NOV Slovenije, vendar v tem smislu, da je tudi ta organizacija dolžna prispevati del sredstev za reševanje stanovanjskih problemov borcev, ker imajo za to določena namenska sredstva, ne pa da vse breme stanovanjskih problemov borcev nosijo podjetja.

Kar pa se tiče drugih »krivic«, ki jih doživlja na delovnem mestu, pa samo tole: kot kurjač — čuvaj je Markovič praktično zaposlen le v zimskem času, ko kuri peči na trdo gorivo, se pravi 6 mesecev v letu, medtem ko je preostale mesece praktično brez dela. V letnem času je sicer čuvaj, vendar nima čuvati kaj drugega kot poslovne prostore — vse z namenom, da se lahko upraviči njegovo prejemanje osebnega dohodka skozi celo leto. Res je, da stanuje v podstrešni sobici 8 m², vendar stanuje brezplačno in brezplačno uporablja tudi elektriko. V to podstrešno sobico ga je podjetje preselilo na njegovo izrecno željo. Sicer bi bil lahko ostal v Samskem domu na Viški 58.

Res je tudi, da je 6 uslužbencev dobilo posojilo za nakup osebnih avtomobilov v višini 1–1,5 milijona. Vendar je treba povedati, da so se samoupravni organi odločili za takšen sklep na podlagi tistega ekonomskega računa. Za podjetje, ki opravlja dela po vsej Sloveniji in tudi v drugih republikah, je glede na mobilnost operativnega in komercialnega kadra nujno potrebno, da ima ta kader lastne avtomobile, s katerimi hitro opravi svoje naloge, kot pa da je vezan na javna prometna sredstva, kjer pa tudi ni vedno prometnih zvez za razne oddošne kraje na

OB TABORNEM OGNJU

terenu, kjer opravlja operativna svoje delo. Zaradi dajanja takšnih posojil pa nikakor ni prizadet stanovanjski standard naših ljudi, ker se za stanovanja zbira obvezen stanovanjski del sklada skupne porabe. Podjetje je v času od 1961–1967 razdelilo stanovanjskih posojil v višini 540.000 novih dinarjev, 27 družinskih stanovanj in 16 garsonjer. Toliko samo, da ne bi nepoučen bralec imel napačne predstave o tem, da naše podjetje daje posojila za osebne avtomobile, pozablja pa pri tem na družbeni standard svojih ljudi.

Jasno je, da so stanovanja ali posojila za nakup stanovanja dobili tudi strokovnjaki, kar smatramo popolnoma za pravilno. Ker stanovanjskih problemov ljudi, zaposleni pri nas, praktično nimajo, potrebni pa so nam za razvijanje inženiring sistema in razširitev izbora uslug na področju specialnih dejavnosti strokovnjaki, bodo novodošli strokovnjaki v bodoče imeli prioriteto pri stanovanjskih posojilih, kajti le s kvalitetnimi kadri lahko dosežemo pri investitorjih afirmacijo in konkurenčnost. Takšen strokovnjak pa je s tem, da je dobil posojilo, pogodbeno vezan na podjetje, in če podjetje zapusti, mora posojilo vrniti v celoti enkratno ali pa plačati vrednost stanovanja, kot je to moral storiti bivši računovodja.

Za konec samo še to, da borec niso prav nič prikrajšani pri posojilih, če dobi posojilo tudi strokovnjak. Če je podjetje do danes preskrbelo s stanovanji 5 borcev, bo tudi šestega, zadnjega — Markoviča.

Uprava podjetja TEGRAD

O SPOMENIKU KRANJSKEMU JANEZU NA ŽALAH

Pogosto me zanese pot na ljubljansko pokopališče na Žalah. Tam vedno obstane pred lepim spomenikom kranjskemu Janezu, ki stoji kot predstraža v kostnici pokopanih vojakov iz I. svetovne vojne, borcev za severno mejo v letu 1919 ter judenburških žrtve.

Te dni je bila pred kostnico komemoracija, ki je močno pretresla vse udeležence te proslave, predvsem borce iz bivšega avstrijskega 17. pešpolka. Uprava pokopališča se je potrudila, da je dostojno eleplala zadnje bivališče junaških borcev ter očistila tudi sam spomenik pred kostnico.

Številni bivši borci tega polka, pa tudi drugi naši sodržavljeni, se prav radi pomudijo ob tem spomeniku. Na žalost pa se mnogi ne zavedajo, kako ga je treba čuvati. Prižigajo namreč, predvsem na dan mrtvih, številne sveče in jih polagajo na vzhodno spomenika. Ne zavedajo se, da se s tem spomenik kviri.

Kostnica, ki je zadnji dom junakov, bi nujno potrebovala tablo, s katere bi bilo razvidno, kdo počiva v kostnici. Imena in letnice smrti ne pomenijo dovolj. Treba je vedeti, kdo so bili ti borci, da so bili borci za svobodo v Judenburgu in na severni meji, v letih, ko se je večina slovanskih narodov na vsak način hotela iznebiti osvobodene monarhije. To bi moralo biti napisano, tako da bi vsak obiskovalec vedel, zakaj počivajo v tej kostnici junaki, ki naj jim izkazujemo čast in spoštovanje.

F. Kristan

Poizvedujemo

Pri meni se je oglasil in me prosil, da bi mu pomagal pri urejanju njegove invalidske zadeve zaradi ranitve med vojno. Govoril je Ludvik Klančar-Sander, sin Antona rojen 17. junija 1921 v vasi Mohorje pri Velikih Laščah, ki zdaj stanuje v Ljubljani, Rejčeva 17. Iz njegovega pripovedovanja, ki je bilo precej obširno, sem izluščil naslednje:

V NOV je vstopil 27. junija 1942, in sicer v Dolomitski odred. Po ustanovitvi Serčerjeve brigade je bil v njej do januarja 1944. do odhoda na Stajersko. Tedaj se ga zaradi slabega zdravlja izločili in poslali v Belokranjski odred. Spomladi 1944 so ga poslali na tečaj za zvezo v Metliki. Istega leta je ponovno obiskoval tečaj za zvezo v Loškem potoku. Decembra 1944 je njegova enota taborila v vasi Hrib pri Koprivniku. Dne 15. decembra se mu je zjutraj, ko je vstajal, sprožila puška. Krogla mu je prebila levo oko, kar je kmalu smrtelno. Takoj so ga poslali v bolnišnico na Planini. Za spremstvo so mu dodelili bolničarja, ki ga je spotoma zaradi močne krvavitve znova prevezal. Poleg bolničarja ga je spremljal še neki borec, ki je vodil konja ali mulo, na katerem je Klančar jezdil. Nadalje se Klančar spominja, da je bil takrat v drugi četi enega izmed bataljonov Belokranjskega odreda. Številke bataljona se ne spominja. Ob ranitvi je bil desetar in je imel ustrezne našitke.

Po vojni je Klančar hudo obol el in mu je bolezen prizadela tudi spomin. Zato se ne spominja nobenih imen, zlasti ne soborcev iz čete in bataljona, ki bi jih lahko navedel kot priče. V Institutu za zgodovino delavskega gibanja imajo podatke o njegovi ranitvi, toda nepopolne. Iz njih se ne vidi, da se je ranil po nesreči, ne pa namerno.

Zato prosim vse tovariše, ki se primera Klančarja spominjajo, naj mi sporočijo svoje naslove ter tako pomagajo tovarišu, da doseže invalidnino.

Lojze Vršnik, Prvomajaka 8, Ljubljana

OSTALI SO V BRATSKI ZEMLJI

Obisk Šumadincev v Sloveniji je spet osvežil spomin na naše bivanje med njimi, ko so nas okupatorji za štiri leta izgnali v Srbijo. Spomin je oživel tako med nami, ki smo uživali njihovo gostoljubje kot tudi med njimi, ki so nam ga nudili

Pred kratkim mi je pisal tovarš Konstantin Lukić iz Brusnice, starega mesta Gornjega Milanovca, naj mu pošljem seznam Slovencev, ki so v takovskem okraju v Srbiji (okoli G. Milanovca) med vojno padli kot borci ali kot žrtve četniškega nasilja.

V Sloveniji ni nihče nikoli mogel pomisliti, kaj se nam bo zgodilo, zato tudi ni bilo nobene organizacije, ki bi nas povezovala pred izgonom. Kljub temu je med nami nastala vez takoj potem ko smo se znašli v vagonih, ki so nas vozili proti jugu. Po vseh okrajih Srbije so se čez noč pojavile »kolonije slovenskih beguncev«, kakor so nas imenovali domačini. To obliko organizacije so priznavale tudi takratne srbske oblasti na zasedenem ozemlju, od krajevnih do centralnih v Beogradu. Te kolonije so imele predsednike in večje tudi druge funkcionarje, v Valjevu pa celo svojo zadrugo za oskrbo z živili, predvsem po zaslugi Cvetka Kristana z Jesenice.

V Gornjem Milanovcu je bil najprej predsednik dr. Ivan Jančič iz Maribora, ki je kmalu odšel v Beograd, meni pa izročil seznam članov, ker sem pač imel pisalni stroj. Sestavili smo tudi odbor in začelo se je delo v pisarni, ozki kuhinji na dvorišču hiše v ulici Miloša Velikega. Obenem sem si kupil tudi debelejši zvezek za pisanje dnevnika. Vanj sem si pisal usodnejše dogodke v življenju naše kolonije. Tako sem si zapisal tudi, kdaj in kako je umrl kak naš rojak. Zaradi stalnih bojov v takovskem okraju, pretrganih prometnih zvez in raznih zapor je včasih preteklo tudi po več mesecev, preden sem zvedel, da tega ali onega ni več med živimi. Zato je tudi verjetno, da si nisem zapisal prav vseh. Posebno pa ne tistih, ki so vstopili v partizanske enote ter z njimi odšli kam drugam, daleč proč, ter tam padli.

Med vojno je takovski okraj segal od ozkotirne železnice pri G. Milanovcu do občine Pranjani na severu proti Užicu. Tam so bili boji od samega začetka in je v njih padlo največ slovenskih izgnancev. Med njimi je bilo tudi nekaj žensk. Jeseni 1944 je prišla v naše kraje tudi 1. jugoslovanska brigada iz SZ, v kateri je bilo mnogo Slovencev. Vseh nismo poznali zaradi kratkega časa. Imajo pa pri Milanovcu velik spomenik.

Naj navedem nekaj imen padlih, umorjenih in umrlih iz mojega seznama. Prosim vse, ki še vedo za koga, naj me o tem obvesti in mi ne zamerijo, da sem ga izpustil.

1. — Egon Pertot, star komaj 15 let, sin učitelja in glasbenika Milana, je iz Mojsinji odšel kot mitraljezec v boj pri G. Milanovcu. Dne 28. novembra 1941 so ga četniki, ko mu je pošlo strelivo, zajeli ter ga pri železniški postaji ustrelili.

2. — Franjo Šimek, delavec iz Maribora, ki je živel v občini Pranjani z ženo in hčerko, je

bil borec slovenske čete jeseni 1941. Padel je neznano kje, žena in hči sta ostali v Pranjanih do konca vojne.

3. — Alojz Ajd, delavec iz okolice Ruš ali Poljčan, je padel leta 1941 v bojih v okolici G. Milanovca.

4. — Stanko Pertinač iz Celja je bil zajet kot partizan in so ga četniki zaklali 30. oktobra 1941 v občini Brajiči.

5. — Armin Berce, bančni uradnik iz Slovenj Gradca, je po požigu Rudnika pribežal v G. Milanovac. Tam je doživel drugi požig. Dne 30. novembra

1941 je umrl v Milanovcu zaradi bolezni na pljučih.

6. — I. Skaza, bančni uradnik iz Maribora, je bil jeseni 1941 ubit pri bombardiranju Brdjan pri Milanovcu.

7. — Drago Lesjak, študent, sin učitelja iz Ruš, se je udeležil bojev za G. Milanovac. Ujel so ga v Takovem in so ga nato v Valjevu Nemci ustrelili še leta 1941.

8. — Franc Renčelj, študent iz Stor, oče je bil na železniški postaji v Milanovcu, je izginil med jesenskimi boji 1941 pri Milanovcu.

9. — Ivan Vrabl, dijak iz Celja, ki je stanoval s starši v Vračkovcih, je bil ustreljen leta 1941 v Beogradu.

10. — Franc Volheim, tekstilni mojster iz Maribora ter njegov sin Vlasto (11), tekstilni delavec iz Maribora, sta bila na poti iz Pranjani v Užice leta 1941 ubita od Nemcev.

12. — Jakob in Jože (13) Jankovič iz Celja sta padla v bojih okoli Pranjani leta 1941.

13. — Simon Tušak, študent iz Cerkvenjaka v Slovenskih goricah, je padel leta 1942 v boju na Pjenovcu v Bosni.

15. — Ivan Vengušt iz Slovenske Bistrice. Zajeli so ga četniki v Pranjanih in je izginil. Sklepajo, da so ga leta 1941 ustrelili v Valjevu.

16. — Leon Schaubach, pravnik iz Maribora, poveljnik oddreda v Guči, je bil ustreljen v Čacku 17. decembra 1941.

17. — Janka in Sonja (18) Črnko, hčerki učitelja Črnka iz Ruš, sta izginili kot borki »slovenske čete« v bojih pri Kosjeriću leta 1941.

18. — Ivan Kirbiš, kmečki sin iz Prepol pri Staršah, padel kot borec slovenske čete leta 1941.

19. — Franja Novak, učiteljica iz Sentjurja pri Celju. Dne 23. septembra 1941 so jo četniki zaklali v Prislonici pri G. Milanovcu.

20. — Angela Reisman iz Maribora, žena advokata, umrla 18. avgusta 1943 v G. Milanovcu.

21. — Anton Kubiš, po narodnosti Čeh, pregnan iz Maribora v Prislonico. Tam so ga na poti k sosedu ustrelili okupatorji.

22. — Roza Žaucer, kmetica iz Selnice ob Dravi, je živila s sinom v samostanu Vračevsnica kot izgnanka, nato pa v Ručičih pri Milanovcu. Skupaj s hčerko gospodinjo, pri kateri je stanovala, so jo ustrelili v noči med 5. in 6. julijem 1944.

23. — I. Ilesič, kmečki sin iz Šmarjete pri Mariboru, je prišel leta 1944 kot prostovoljec iz SZ in je padel v bojih okoli Čacka.

24. — Simon Petrovič, študent iz Maribora, je bil ranjen v bojih okoli Pranjani leta 1941. Pozneje je padel v Bosni.

25. — Boleslav Petrovič, učitelj iz Maribora, je padel 2. maja 1945 v Bjelovaru kot borec proletarske brigade.

Ko so Nemci v Kraljevu med 13. in 17. oktobrom 1941 ustrelili za talce okoli 3500 ljudi, je bilo med njimi tudi 48 Slovencev. Tudi v Kragujevcu, kjer so Nemci 21. oktobra 1941 postrelili nad 7000 ljudi, je bilo med žrtvami precej Slovencev, vendar niso nikoli mogli točno ugotoviti števila.

Ustrelitve v Kragujevcu in Kraljevu sta v knjigi »Slovenski izgnanci v Srbiji« opisala ing. Blaž Pristovšek ter Miloš Vasič. Morijo v Kragujevcu je posebno pretresljivo opisal Stane Teržak iz Ruš.

Zanimivo je, da je v Gornjem Milanovcu živila Emilija Jevtič, mati Dragana, ki je 1942. leta odšla po ukazu vrhovnega štaba v Slovenijo in tu padel naslednjega leta. Pri materi so ves čas stanovale štiri Slovenke, med njimi mati dr. Konrada Šmida ter tri sestre iz Podgore pri Slovenjem Gradcu. Dr. Avgust Reisman

Plošča v spomin heroju

Letos je preteklo 26 let, kar se je II. grupa odredov spopadla z Nemci pri Jančah. V boju je na majhni jasi pri zaselku Vnajarji

pokojnikov brat Slavko in hči ter drugi sorodniki.

Po proslavi so domačini iz Vnajarjev, Maroltovi in Tomažinovi.

goslavije je že zbiral orožje za upor. Po ustanovitvi OF je postal član okrajnega odbora v domačih krajih, nazadnje pa je bil član okrajne-

padel tudi narodni heroj Jože Kovačič iz Stične.

V okviru praznovanja obletnice boja na Jančah so odkrili na kraju

smrti heroja Kovačiča spominsko ploščo. Slovesnost so organizirala Zdrženja borcev Ivančna gorica, Stična in Sentvid pri Stični. Kljub slabemu vremenu je po ilovnatih cestah odpeljala udeležence precejšnja kolona avtomobilov. Odkritja se je udeležilo precej ljudi iz okolice Stične ter Kovačičevih soborcev. Govoril je njegov najbližji sodelavec iz II. grupe, nekdanji komisar Stane Bizjak-Kostja. Navzoča sta bila tudi

prav po domače s kruhom, slanino in sadijem pogostili udeležence.

Prav je, če se spomnimo, kdo je bil Jože Kovačič. Rojen je bil 24. novembra 1916 v Stični v družini naprednega kmeta, ki je vzgojil v takem duhu tudi sedem drugih otrok. Po končani osnovni šoli so starši poslali Jožeta v uk v trgovino z železino v Kamniku. Tam je prišel, občutljiv za krivice, kmalu v stik z naprednimi delavci. Kmalu so ga sprejeli v SKOJ. Nato je zbolel in so ga po takratni navadi odpustili iz službe. Komaj sedemnajstleten je bil od naprednega sindikata odrejen za delavskega zaupnika sodnega okraja Višnja gora. Po zlomu stare Ju-

ga, komiteja KPS Stična. Oktobra 1941 so ga zaradi izdaje hoteli Italijani aretirati, pa jim je ušel in se priključil Stiški četi. Kmalu je postal njen komandir. Udeležil se je napada na karabinjersko postajo na Turjaku januarja 1942. Na Jančah je zadel Kovačiča rafal iz nemške brzostrelke v trebuh, ko je jurišal. Hudo ranjen je končal svoje življenje pri Vnajarjih kot komandant bataljona.

Prijeto presenečenje nad gostoljubnostjo ljudi v Vnajarjih so se udeleženci proslave vrnili na domove.

STEFAN OBLAK

S SEJE PREDSEDSTVA RO ZZB NOV SLOVENIJE

Ugodna ocena občinskih skupščin ZZB NOV

Dnevni red seje predsedstva republiškega odbora ZZB NOV Slovenije, ki je bila 23. maja, je bil zelo obširen: obsegal je kar devet točk. Na prvem mestu je bilo poročilo o poteku občinskih skupščin

Ko je predsednik Franc Leskošek-Luka začel sejo, je prepuстил besedo sekretarju Staneu Bizjaku. Iz njegovega poročila posnemamo:

Občinske skupščine ZZB NOV so razen treh že opravljene. Udeležba delegatov na njih je bila od 80 do 95 %. Vseh skupščin so se udeležili tudi člani republiškega odbora.

Tako v poročilih kakor tudi v razpravah na teh skupščinah so prevladovali splošni družbeno politični problemi, na njih pa so obravnavali tudi zadeve socialno materialnega značaja. V večini primerov so bile skupščine na visoki ravni, na njih je bil opazen vpliv razširjenega plenuma republiškega odbora ZZB, ki je bil letos februarja.

Značilno za letošnje skupščine je, da so na njih zamenjali od četrte do polovice odbornikov, v 23 občinah pa so izvolili tudi nove predsednike občinskih odborov ZZB NOV.

V treh občinah so se zaostriili medsebojni odnosi, v drugih treh niso izvolili delegatov za republiško skupščino.

Ni bilo skupščine, na kateri ne bi največ časa posvetili razvijanju tradicij NOB, političnemu delovanju našega članstva, njegovemu delovanju v koordinacijskih odborih za vsenarodno obrambo in v narodni obrambi sploh. Precej je bilo govora o delu in problemih

zdrženj rezervnih oficirjev in podoficirjev, manj so govorili o združenjih VVI, več pa o invalidskih problemih.

Iz poročil o skupščinah lahko sklepamo, da so borci na terenu še vedno tisti, katerih stališča ljudje upoštevajo.

Problematika, ki je bila v ospredju razprav na vseh skupščinah, je sicer zelo obsejna in je ni mogoče navesti v celoti. So pa zadeve, o katerih je stekla beseda skoraj na vseh skupščinah: pisanje občinskih kronik, povezovanje borcev z mladino na področju negovanja tradicij NOB, posebna delovna doba, datum 9. 9. 1943 pri primorskih borcih, zahteva po enotnem urejanju priznanih. Do izraza prihajajo namreč razlike v odstotkih proračunskih sredstev, ki jih ta ali ona občina daje za borce (Tolmin 4 odstotke, Maribor 0,24 %, Cerknica 9 %, Kranj 0,4 %). Predmet obravnav so dalje bile: družinske invalidnine, stanovanjske zadeve borcev, civilni pogrebi in kritje stroškov za njih, zahteva, naj se tudi borcev omogoči kopalisko in klimatsko zdravljenje na račun družbenih sredstev, kot ga imajo vojaški vojni invalidi, težave kmetov borcev, ki ne morejo obdelovati svoje zemlje, zaposlovanje borcev in njihovih otrok, prežgodnje upokojevanje še zdravih borcev, valorizacija invalidnih vojaških vojni invalidov itd.

Iz pripomb tistih članov predsedstva republiškega odbora ZZB, ki so se udeleževali skupščin, izhaja, da so občinski odbori Zveze skoraj brez izjeme tesno sodelovali z družbeno-političnimi organizacijami in občinskimi skupščinami.

Ne gre prezreti, da je na skupščinah prišla močno do izraza družbeno-politična vloga in samozavest borcev. Povsod so sprejemali resolucije o Vietnamu.

Na vsebino skupščin so vplivali tudi sklepi skupščine SR Slovenije, na njih pa so postavljali tudi odločne zahteve za uresničenje vsega tistega, kar je sklenjeno. Pomembno je tudi to, da so na vseh skupščinah bili prisotni predstavniki družbeno-političnih organizacij občinskih skupščin in drugi.

Po temeljiti razpravi o poteku občinskih skupščin so člani predsedstva sklenili, da je treba najaktualnejše probleme, ki so prišli do izraza na teh skupščinah, upoštevati v programu dela.

Izdelati je treba natančno analizo skupščin in jo objaviti. V tistih treh občinah, kjer niso izvolili delegatov za republiško skupščino ZZB, naj to store njihovim plenumi.

V nadaljevanju seje so člani predsedstva potrdili zaključni račun za leto 1967 in sprejeli proračun za leto 1968.

IMELI SMO LJUDI ...

Umrli je

Boris Kocijančič

Slovenska javnost je globoko pretresla vest o smrti Borisa Kocijančiča, predsednika zakonodajno-pravne komisije skupščine SR Slovenije. Izgubili smo uglednega in predanega borca in organizatorja v NOB ter izredno poštenega in široko razgledanega družbenega delavca.

Tovariš Kocijančič je bil rojen leta 1909 v Bušeh vasi pri Krškem. Diplomiral je na pravni fakulteti v Ljubljani. Z Osvobodilno fronto je pričel sodelovati decembra 1941, leta 1943 pa je šel v partizane. Bil je instruktor sodnega oddelka Glavnega štaba NOV in sodnik Vrhovnega vojaškega sodišča. Po osvoboditvi je opravljal vrsto odgovornih funkcij: med drugim je bil pomočnik ministra za notranje zadeve LRS, član izvršnega sveta in predsednik sveta za kulturo in prosveto LRS, predsednik sveta za zdravstvo LRS, predsednik odbora za splošno in upravno vprašanja ter predsednik verske komisije. Večkrat je bil republiški poslanec.

Slava njegovemu spominu!

Marija Lešnik

V Oplotnici je v 66. letu starosti umrla Marija Lešnik, po domače Kolaričeva Mimika, ena izmed prvih organizatorjev in sodelavcev NOB. Ze kmalu po uničenju 1. pohorskega bataljona leta 1943 je pričela pripravljati vse potrebno za sprejem novih borcev-partizanov. Ob ustanovitvi 2. pohorskega bataljona in kasneje odreda so bile pri njej številne partizanske javke. 4. januarja 1944 jo je gestapo aretirali in zaprl v mariborskih zaporih, nato pa odpeljal v Ravensbrück, od koder se je vrnila po osvoboditvi. Življenje v taborišču ji je prizadelo težke posledice.

Od tovarišice Lešnikove so se poslovišli številni domačini, med njimi tudi predstavnik občinskega odbora ZZB NOV in ZB Oplotnica. V slovo sta ji zapela pevška zbor Pragersko in Oplotnica.

Jožko Volavšek

V Gornjem Logatcu se je zbrala velika množica ljudi, ki so se poslednjič poslovili od znanega in priljubljenega organizatorja OF Jožeta Volavška. Vojna vira je tovariša Volavška zajela v Ljubljani kot študenta. S svojo revolucionarnostjo si je kmalu pridobil somišljenike. Na terenu gradil je prizadevno del kot organizator OF in opravljal tudi zelo nevarne naloge. Kot izkušen aktivist je prišel v bolnico Franja pri Cerknem. Vsi nekdanji tamkajšnji zdravniki in ranjenci se ga še danes spominjajo kot človeka, ki je bil vedno pripravljen storiti kar največ za skupnost, za zmago.

Po vojni je tovariš Volavšek živel v Kranju, kjer se je mnogo udeleževal v političnem življenju, predvsem v trgovinski dejavnosti. Pogrešali ga bodo številni stanovski tovariši in sodelavci.

Po vojni je tovariš Volavšek živel v Kranju, kjer se je mnogo udeleževal v političnem življenju, predvsem v trgovinski dejavnosti. Pogrešali ga bodo številni stanovski tovariši in sodelavci.

Delo in načrti odbora koroških partizanov

Komaj eno leto je minilo, kar so v okviru »Sveta za razvijanje tradicij NOB« pri republiškem odboru ZZB NOV Slovenije ustanovili ODBOR KOROŠKIH PARTIZANOV in že se odbor lahko pohvali z izredno živahno in široko zasnovano dejavnostjo. Glede na svojevrstno obsežnost dela — v svojih vrstah združuje koroške Slovence tostran in onstran meje — zasluži njihovo prizadevanje našo posebno pozornost in pohvalo.

Naj v ilustracijo zapišemo le nekaj podatkov iz njihove dejavnosti.

V zadnjih šestih mesecih so organizirali že tri srečanja koroških borcev, in to v Solčavi, v Mežici in na Jesenicah. Prav tako ne moremo mimo komemorativne svečanosti, ki so jo pripravili 28. aprila letos v Celovcu, kjer so se oddolžili spominu petindvajsetih obglavljenih rodoljubov. Na tej prireditvi je sodeloval tudi Partizanski invalidski pevski zbor in predstavila jo njegovo gostovanje prvo javno oziroma koncertno srečanje koroških Slovencev onstran Drave s partizansko pesmijo. V programu imajo tudi centralno srečanje koroških partizanov v Sealah pri Borovljah, ki bo — tako predvidevajo — 15. septembra letos.

Posebno pozornost v delovnem programu posvečajo mladini in obujanju tradicij NOB. In tako nas le nekaj dni loči od SREČANJA PARTIZANSKIH DRUŽIN Z OBEH STRANI MEJE, KI BO 2. JUNIJA NA VELIKI PLANINI! Namen: poživiti stike med koroškimi Slovenci, ki so se med vojno skupno borili proti fašizmu, in te stike prenesti tudi na mlajše generacije.

Organizacijo te prireditve so tokrat prepustili mladini, ki bo na to prvo medsebojno srečanje povabila tudi starše. Gostoljubno pa bo sprejela tudi vse, ki želijo obuditi spomine na te težke čase skupnega boja, skleniti nova in trajnejša poznanstva, izmenjati izkušnje in ne nazadnje se tudi prijetno zabavati. Srečanja se bodo udeležili najmanj tisoč mladih, od tega 300 iz avstrijske Koroške. Med slednjimi pričakujejo tudi doberšen del mladih iz slovenske gimnazije v Celovcu.

Ne smemo pozabiti, da je Velika planina že nekaj let gostilnica podobnih srečanj koroških borcev — letos pa se jim bodo prvi pridružili tudi soborci z družinami iz slovenske Koroške! Želja organizatorjev je, da bi to srečanje postalo tradicionalno.

M. Š.

V. M.

SODOBNA OBRAMBNA VZGOJA IN LJUDSKA ZAŠČITA

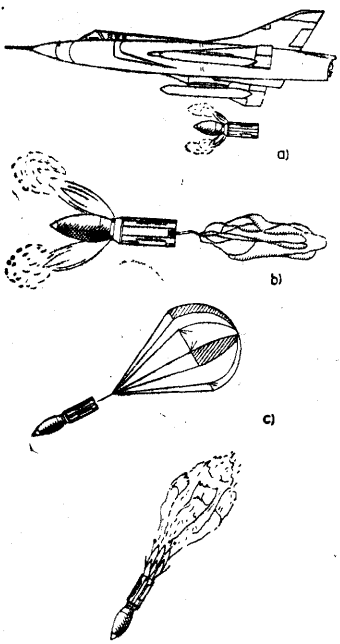
Izraelska letalska bomba za uničevanje letališč

V zadnji vojni so Izraelci uporabili posebno bombo, ki je pri onesposabljanju arabskega letalstva igrala pomembno vlogo. Bomba je težka 550 kg in ima v sebi 165 kg eksploziva.

Njena konstrukcija in način spuščanja sta zelo zanimiva. Brž ko se bomba odpre in začne padati proti cilju, se vžgo retroraket in ji zmanjšujejo hitrost padanja. Takoj nato se odpre še zavrtno padalo. To pa zato, da bi bomba padala čim bolj navpično in da ne bi zdrsnila ob betonskem vzletišču. Brž ko pa je zagotovljeno skoraj navpično padanje, začne delovati v zgornjem delu bombe rakete, ki potiskajo bombo proti zemlji in ji povečajo hitrost s prejšnjih 20 na 160 metrov v sekundi. Hkrati s tem pa zgori tudi padalo.

VOJAŠKA VEDA IN TEHNIKA

Ceprav so Izraelci zanikali, da bi imeli tako bombo, je jordanški kralj Hussein izjavil, da so izraelska letala s temi bombami napadla jordanška letališča. Kasneje so se Izraelci nekoliko popravili, češ da bomb te vrste niso uporabljali med vojno, temveč da so jih šele kasneje preizkušali na betonskih vzletiščih zavzetih egipčanskih letališč.

a — lega bombe po treh desetinkah sekunde, ko se vžgo retrorakete za zaviranje; b — po devetih desetinkah sekunde se odpre padalo; c — bomba pada čedalje bolj počasi in navpično; d — po nekaj manj kot petih sekundah začne delovati »buster« rakete, ki sežgo padalo in dajo bombi večjo hitrost, da bi ta dosegla čimvečjo probno moč.

Nov sistem miniranja

V ameriški vojni mornarici proučujejo razne načine miniranja nasprotnikovih pristanišč in sidrišč s pomočjo podmornic. Mine so zložene v posebni posodi, ki ima obliko torpeda. Ko se podmornica približa pristanišču, skozi običajne torpedne cevi izstrelijo mino, ki ima poseben električni pogon. Trdijo, da je po tem postopku mogoče poslati mino natančno tja, kamor je treba.

Vzhodnonemške havbice

Posnetek, ki ga je objavil neki vzhodnonemški vojaški časopis, je zanimiv ne le po motivu — bate-

rija havbice 152 mm leze čez pešeno poljano kot nekakšne gliste po dežju — temveč tudi po vsebini: v taktičnih operacijah je kiasično topništvo kljub raketam še vedno nenadomestljivo.

NAPALM BOMBE NISO NOBENA NOVA IZNAJDBA

SKRIVNOST »GRŠKEGA OGNJA«

»Grški ogenj« je podaljšal življenje Vzhodnemu cesarstvu za 800 let

»Grški ogenj« se je začel širiti po Evropi v sedmem stoletju. Tja ga je prinesel sirski arhitekt Kalinik, brž ko je zve-

jih ni lahko pogasiti. Kaže, da je prvi recept »grškega ognja« omenjen v nekem arabskem rokopisu, ki izvira iz leta 1225.

lučali sodčke ali kake druge posode, napolnjene s tekočim ali gostim gorivom, ki so ga bili prižgali v zadnjem hipu.

ugodnem vetru spuščali proti nasprotnikovim ladjam, da bi trčile vanje in jih zažgale. Večkrat pa so pritrdili sode z vnetljivimi snovmi v sprednjem delu ladje tako, kot vidimo na sliki, nato pa zaveslali k nasprotnikovi ladji. Sodi z gorečo snovjo so v tem primeru segli prav v sredino sovražnikove ladje in na njej zanesljivo zažgali požar.

Pravijo, da je Roman Mladji, ko je krenil nad Saracene na Kreti, imel dva tisoč ladij, opremljenih z »morskim ognjem«. To pomeni, da so takrat bolj uporabljali ogenj kot pa sedaj topništvo.

Vitezi z ognjenimi kopji

»Grški ogenj« so kasneje izpopolnili še z novo snovjo. To je bil soliter, ki ga pripisujejo Kitajcem. Iz tistih časov je znan tudi naslednji recept: 12,5 odstotka oglja, 12,5 odstotka žvepla in 75 % solitra. To pa je

hkrati tudi recept za črni smodnik.

Saraceni so ogenj uporabljali samo v kopenskih bojih. To pa tako, da so imeli goreče šope na sulicah ali pa kar na ščitih, kar jim je med boji prsi ob prsi dajalo strahoten videz. Poznali in uporabljali pa so tudi goreče puščice.

Ni si težko zamisliti, kako so se ponašali konji pod nasprotnikovimi jezdec, če niso bili navajeni na ogenj in dim.

Vse to dokazuje, da napalm bombe in druga zažigalna sredstva niso nobena novost, saj so podobne snovi poznali in uporabljali že pred stoletji. Razlika je le v tem, da so jih »divji« Turki, Saraceni in drugi uporabljali le proti nasprotnikovim vojakom, sedanji »civilizirani« vojaki pa so napalm in fosforne bombe namenili za uničevanje civilnega prebivalstva...

del, katere snovi ga sestavljajo. Ta se je zadrževal v Siriji prav takrat, ko so začeli Arabci pod poveljstvom kalifa Muraira oblegati Konstantinopol. Ko se je skrivoma vrnil v prestolnico, je Konstantinu zaupal, iz česa je »grški ogenj« napravljen in kako je treba z njim ravnati. Trdil pa je, da je on tisti, ki ga je bil izumil.

Cesar se ima samo tej ne pričakovani pomoči zahvaliti, da je lahko celih pet naslednjih let zavračal napade Saracenov, čeprav so ti imeli močno ladjevje in druga sredstva. Celo to lahko trdimo, da je »grški ogenj« podaljšal obstoj Vzhodnega cesarstva za osemsto let.

Vse do 1204. leta so bizantinski cesarji prav s tem ognjem izvajali mnoge pomorske bitke. Seveda pa so poskrbeli tudi za to, da je »grški ogenj« ostal le njihova skrivnost. Za sestavo mešanice je vedel en sam inženir, pa še ta ni smel nikamor iz Konstantinopla.

Konstantin Porfirogenet je še posebej naročal svojemu sinu: »...Ogenj naj uporabljajo le kristjani in še to samo v prestolnici, ne pa kje drugje. Za skrivnost naj ne izve nobena druga dežela...« Tistemu, ki se ne bi držal teh navodil, je zagrozil s takšno kaznijo, kot je bila nekoč zadela nekega moža, ki je ravnal drugače: »Ko je krivec hotel vstopiti v sveto cerkev, je z neba šnil plamen, ga zajel in sežgal...«

Kakšen je torej mogel biti »recept« tako imenovanega »grškega ognja«?

Nedvomno je šlo za take snovi, ki se hitro vnamejo in

leta. Glasi pa se takole: »Vzemi smolo in slamo, ju kuhaj skupaj toliko časa, da snov postane tekoča, nato pa jo pomešaj z belo nafto (petrolejem). Če želiš, da bo ogenj čist, dodaj še žvepla in kolofonija.«

Količine posameznih snovi niso omenjene, kar receptu zmanjšuje vrednost. Žveplo povečuje gorljivost, enako nalogo pa ima tudi nafta. Podobne lastnosti kot smola ima tudi kolofonij.

Kako so nasprotnika obmetavali z »grškim ognjem«

Zažigalne izstrelke so včasih metali kar z rokami. V tem primeru so na konico kopja privezali predivo in ga zažgali, nato pa kopje zalučali proti cilju. Za metanje »grškega ognja« pa so uporabljali tudi »stroje«, kot so baliste, katapulte in podobno. Vse to je prihajalo v poštev pri obleganju mest.

Nikjer pa niso omenjeni topovi, ki bi jih uporabljali v te namene. Znano pa je, da je imel Mohamed II pri obleganju Konstantinopla več vrst katapultov in topov. Trdijo, da je eden izmed topov imel cev s premerom enega metra, uporabljali pa so ga za metanje kamnitih krogel.

S pomočjo metalnih strojev so prek obzidja obleganih mest

Na morju pa so uporabljali manjše barke, otovorjene z vnetljivimi snovmi, in jih ob

FOTOGRAFIJA Z VPRAŠAJEM?

Ceprav nam fantje na sliki kažejo hrbte, utegne nekaj podrobnosti razkriti kaj več o dogodku, ki ga slika prikazuje. Borci so oblečeni v enotne uniforme: nosijo enake čevlje, hlače, plašče in kape ter so enako oboroženi. Trojica v ospredju nosi naprave, ki spadajo k radiooddaljni postaji. Morda se ne bi zmotili, če bi rekli, da fotografija predstavlja prekomorje na pohodu? Vsaj pokrajina kaže obmorske značilnosti.

MED NAJUSPEŠNEJŠE VOJNE ZVIJAČE SPADA TUDI PONAREJANJE TOPOGRAFSKIH KART

Karta, ki je odločila o usodi Egipta

(Nadaljevanje in konec)

Sredi avgusta 1942 se je neka nemška oklopna izvidniška patrulja previdno bližala ostankom britanskega džipa, ki ga je bila na »zemlji nikogar« — med nemškimi in angleškimi položaji — raznesla mina. Puščavski veter je na osmojene ostanke terenskega vozila že nanašal pesek. Močna eksplozija je bila vrgla šoferja iz vozila in sedaj je ležal tam z obrazom v pesku. Na drugi strani pa je bilo truplo angleškega oficirja. Ceprav mrtev, se je ta še vedno oklepal usnjene oficirske torbice, ki je bila polna topografskih kart in risalnega pribora.

Kmalu zatem so zaplenjene karte že ležale na mizi pred majorjem Collinsom, načelnikom obveščevalnega oddelka v Rommlovem štabu.

»Izvrstno, izvrstno,« je mrmljal sam zase.

Izkušeno oko zvitega obveščevalca je takoj ugotovilo vrednost dokumentov, ki so jih bili našli pri mrtvem Angležu. Na kartah dolgočasne pušavske pokrajine so bili označeni položaji 2. novozelandske divizije in njenega levega sosedu, 7. oklepne britanske divizije. V globini britanskih obrambnih položajev je bilo razločno videti greben Himeimat, globel Ragil in, še bolj proti vzhodu, greben Gabalo. Na severni strani, vzdolž morske obale, se je

vlekel dolgi greben Alam Halfa.

Podatke o razporeditvi Britancev in grebenih v njihovem zaledju so nemudoma dostavili tudi Rommlu. Prav v tistih dneh je njegov štab načrtoval ofenzivo, ki naj bi Nemce in Italijane »dokončno pripeljala v Nilovo dolino«. Za zadnji skok so pripravili pet nemških in devet italijanskih divizij. Niso pa se še mogli odločiti glede smeri glavnega udara. V tem si niso bili enotni. Na končni sklep pa so vplivali prav zaplenjeni dokumenti in karta. Napadli naj bi na jugu, na »oslabljeno levo krilo britanske 8. armade«, njihov cilj pa naj bo zavzetje grebena Alam Halfa. Ko bi bilo to storjeno, bi bila vrata v Nilovo dolino odprta na stežaj. Nekaj dni kasneje bi prišla na vrsto še Kairo in Aleksandrija.

Sklep je bil storjen, toda počakati je bilo treba na polno luno, da bi tankisti lahko prodirali tudi ponoči. Dva dni pred začetkom je »puščavski volk«, kot so Rommla imenovali po njegovih pomembnih zmagah v severni Afriki, samozavestno objavil svojim enotam, da bodo v dveh ali treh dneh že v Aleksandriji. V posebnem dnevnem povelju je izjavil, da bo s to ofenzivo »dokončno uničil sovražnika«.

Napadli so 31. avgusta kmalu po polnoči. Nemško-italijan-

ski oklepni valj je začel delovati. Hkrati s tem pa se je že uresničevala zvijača, katere bodnik je bila britanska obveščevalna služba. Razbiti džip, mrtvi britanski oficir in ožgana karta z narisanimi položaji so bili povsem navadna vaba. Najprej je vanjo zagriznil obveščevalac major Collins, nato pa je pred njegovim prepričevanjem podlegel še Rommel. Tako je do nemškega udara prišlo tam, kjer so ga bili Angleži pričakovali.

Montgomery, ki je bil prav tedaj prišel za komandanta 8. armade, je bil silno zadovoljen, saj je nemški napad potekal tako, kot si ga je bil zamislil. Ko so ga bili v štabu oficirji prebudili in mu sporočili, da je Rommel krenil v napad, je zadovoljno vzdihnil: »Izvrstno, da ne more biti bolj!«

Nemci in Italijani so se najprej prebili čez minka polja, nato pa skoraj brez odpora drveli proti vzhodu, da bi z juga prodrli k Alam Halfi in jo zavzeli. Kmalu zatem pa so jih napadle v bok enote britanske 8. armade. Nemško-italijanski klin je začel pešati. Ofenzive je bilo kmalu konec. Rommel ni mogel nikamor več naprej, saj je bil globoko v puščavi in da leč od oskrbovališč, nasprotnik pa ga je napadal z vseh strani. Ko je ugotovil napako, je ukazal takojšen umik. Kamione in

tanke, ki jim je zmanjkalo goriva, je moral pustiti in zato je hotel rešiti vsaj ljudi. To mu je sicer v glavnem uspelo, hkrati pa je ta umik že napovedoval bližnji konec nemško-italijanskih operacij v severni Afriki.

Kaj pa so o tej bitki in zvijači povedali tisti, ki so bili nosilci vojnih dogodkov 1942. leta v severni Afriki?

Montgomery je v svojih spominih posvetil tem trenutkom naslednje vrstice: »Moja obveščevalna služba je bila prepričana v to, da bo Rommlu »preboj« usmerjen proti levemu krilu, nato pa bodo Nemci zavili v levo proti grebenom Alam in Ruwajset.«

Nemški general Toma, načelnik Rommlovega štaba, pa je izjavil: »Lažno sporočilo, ki smo ga dobili s ponarejeno karto, je doseglo svoj cilj.«

Nemški general Melentin, načelnik operativnega oddelka Rommlovega štaba, se takole spominja: »Lahko potrdim, da smo imeli karto za resnično in je zato dosegla svoj cilj — napotitev Afriškega korpusa v napačno smer.«

In spet Montgomery: »To je bila izredno pomembna bitka. Če bi jo bili izubili, bi bili tudi ob Egipt. Ker pa smo jo dobili, smo si z njo utrlj pot za uspeh pri El Alameinu in za kasnejši prodor v Tunis.«

**Kdor zdravje ljubi,
ne pije veliko.
Če pa pije,
pije Hermeliko!**

DANA TOVARNA RASTLINSKIH SPECIALITEV

SODOBNA OBRAMBNA VZGOJA IN LJUDSKA ZAŠČITA

Ugotovitve o slabi kakovosti ortopedskih pripomočkov

Zvezni svet za zdravstvo in socialno politiko je izdelal informacijo o oskrbovanju vojaških vojnih invalidov z ortopedskimi pripomočki in o nekaterih problemih proizvodnje teh pripomočkov pri nas. V tej podrobni informaciji je navedenih zelo mnogo zanimivih in natančnih podatkov o izdelavi pripomočkov in njihovi kakovosti, o organizaciji ortopedskih podjetij in strokovnosti kadrov, o potrebi medsebojnega sodelovanja teh podjetij itd.

Spričo tega, da imamo v Jugoslaviji 20 ortopedskih podjetij in da jih 12 izdeluje proteze in druge pripomočke, je res porazna ugotovitev informacije, da kjerkoli steče beseda o protezah, se prizadeži invalidi najbolj pritožujejo nad njihovo kvaliteto. Po mišljenju zavoda za ortopedsko protetiko niti eno od ortopedskih podjetij ni sposobno izdelovati res kvalitetne ortopedske pripomočke. In kje so vzroki vsega tega?

Niti eno od ortopedskih podjetij se ne ukvarja z izdelavo polizdelkov, pač pa vsako izdeluje nad 90 % delov za svoje potrebe.

Vsa ortopedska podjetja se ukvarjajo z dopolnilnimi dejavnostmi, ki niso v nikakoli zvezi z ortopedijo. Te dopolnilne dejavnosti znašajo od 50 do 85 % celotne proizvodnje teh podjetij.

Strokovnemu usposabljanju kadrov večina teh podjetij ne posveča skoro nobene pozornosti. V njih skoraj ni visokokvalificiranih in tehničnih delavcev.

Kakih 50 mojstrov, protetikov iz ortopedskih podjetij je spopolnjevalo svoje strokovno znanje v tujini, toda večina teh je že odšla iz podjetij, a tisti, ki so v njih še ostali, ne morejo kaj prida vplivati na izboljšanje proizvodnje ortopedskih pripomočkov.

Tem podatkom sledi ugotovitev, da je število ortopedskih podjetij preveliko. O potrebi integracije je

bilo že precej govora. Zanj se je zavzemalo tudi Združenje ortopedskih podjetij, toda podjetja se niso

njem Zveznega sekretariata. Lahko bi se reklo, da nekateri komunalni zavodi ovirajo izboljšanje kakovosti

Vsem udeležencem upora v Judenburgu

Odbor za proslavo 50. obletnice upora v Judenburgu je prislunil enodušni želji vseh nekdanjih pripadnikov 17. pehotnega polka, da bi po dolgi letih obiskali mesto Judenburg, kjer je bil nekoč njihov garnizon. Zato pripravila enodnevi izlet z avtobusi iz Ljubljane prek Ljubljane, Celovca, Gospe svete v Judenburg, na povratku pa bi obiskali Velikovec in se prek Jezerskega vrnil domov. Izlet bo v nedeljo, 23. junija. Celotno uroditve in izvedbo izleta je prevzel Generalist, v Ljubljani pod najugodnejšimi pogoji. Začrtani izlet bo nudil vsem udeležencem edinstveno priložnost, da si ogledajo tudi najlepše kraje Koroske in Stajerske. Poleg samih pripadnikov nekdanjega 17. pehotnega polka bodo vabili na izlet prav gotovo odzvali tudi njihovi svojci in vsi, ki jih zanima naša nedavna narodna zgodovina in prelepa pokrajina onstran Karavank.

Vse, ki jih izlet zanima, obveščamo, da bomo podrobnosti o pogojih in organizaciji te prireditve sporočili v prihodnji številki »TV 15« in krajevnih časopisih ter prek radia in okrožnic, že sedaj pa naj se zainteresirani za izlet zanj odločijo. Organizacijska cena izleta je 70 novih dinarjev, v kar so vrčnani vožnja, slavnostno kosilo in stroški skupnega potnega lista. Za informacije se lahko obrnete od 23. t. m. dalje tudi na Generalist, Ljubljana, Gosposvetska 7, telefon 21-206.

ODBOR

zanimala niti za integracijo niti za strokovno delitev dela. Zato je združenje prenehalo s svojo dejavnostjo že leta 1966.

Glede zanimanja služb invalidskega varstva za oskrbovanje invalidov z ortopedskimi pripomočki je v informaciji ugotovljeno, da so sklenjene pogodbe glede kvalitete izdelave ortopedskih pripomočkov ostale le formalnost, ker doslej še noben organ uprave ni od podjetij zahteval izvajanja pogodbenih obveznosti. V pogodbi so predvideni tudi garancijski roki, toda tudi teh ne upoštevajo.

Ce se ustavimo še ob prizadevanjih za izboljšanje izdelave in uvedbo standardizacije ortopedskih pripomočkov, potem vzemo še iz informacije, da si je Zvezni sekretariat za zdravstvo in socialno politiko močno prizadeval, da bi se razmere izboljšale. Samo za izdelavo tehnične dokumentacije in za pripravo izdelave protez po enotnem vzorcu je bilo porabljenih 20 milijonov starih dinarjev.

Te ukrepe so izdelovalci pripomočkov sicer priznali, toda v praksi so naredili vse, da ne bi prišlo do objavljanja in uporabe enotnih vzorcev. In čeprav bi morali začeti z izdelovanjem protez po enotnem vzorcu že 1. I. 1967, niso ortopedska podjetja še nikoli ukrenila glede tega.

S prenosom poslov v zvezi z oskrbovanjem socialnih zavarovancev z ortopedskimi pripomočki na komunalne zavode, so se pojavile težave v tem, ker se Zvezni zavod za socialno zavarovanje ni več toliko zanimal za problem pripomočkov, kar je bilo doslej v oporo koristnim prizadeva-

ortopedskih pripomočkov s tem, da zahtevajo cenejše proizvode.

V informaciji omenjajo tudi izdelavo elektronske ročne proteze, ki jo v naši državi uporablja doslej le 5 invalidov.

Posebno poglavje je posvečeno razglabljanju o tem, kako uporabiti tudi pri nas tuje izkušnje pri izdelavi ortopedskih pripomočkov. Skupina protetikov iz beograjskega podjetja »Rudo« je v ZSSR spoznala, da je tam izdelava ortopedskih pripomočkov prekosila vse do sedaj dosežene uspehe v evropskih državah. Proteze so lažje, enostavnejše in uporabnejše. Zato obstaja potreba po uvedbi proizvodnje ortopedskih pripomočkov po sistemu ZSSR.

O vseh teh zadevah so razpravljali na skupni seji komisije Zvezne skupščine za zadeve borcev in VVI. Odbora socialno-zdravstvenega zbora za zadeve borcev in VVI ter sekretariata zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije s predstavniki podjetij za izdelavo ortopedskih pripomočkov.

V razpravi so se temeljito pogovorili o vsem tem in sklenili, da bodo zbrali mišljenje organizacij borcev in vseh ustanov, ki se bavijo s temi zadevami. Člani komisije zvezne skupščine za zadeve borcev in odbora socialno-zdravstvenega zbora za zadeve borcev in vojaških vojn invalidov bodo obiskali ortopedska podjetja in druge ustanove, ki se bavijo s temi zadevami. Izvedli bodo tudi anketo med invalidi, ki nosijo proteze. Na temelju vsega tega pa bodo pripravili za zvezno skupščino predlog, kako izboljšati te razmere.

V. M.

KUPUJTE SAMO URADNO KONTROLIRANE ZLATE IZDELKE

SOCIETA

"DARWIL"

GENERALNO ŠVICARSKO ZASTOPSTVO
TRST, Piazza S. Antonio Nuovo 4/I-II

● NUDI PO SVETOVNIH KONKURENCNIH CENAH
NAJVEČJO IZBIRO ZLATEGA NAKITA V EVROPI
iz 14, 18 in 22-karatnega uradno KONTROLIRANEGA zlata.

● PRODAJA S POSEBNO GARANCIJO!

● NA ZALOGI VEDNO PREKO 600 MODELOV UR
DARWIL in ARETTA.

Ure znamke Darwil in Aretta lahko nabavite tudi v specializiranih trgovinah in veleblagovnicah v Jugoslaviji.

SERVISI za vzdrževanje so organizirani v vseh večjih mestih v Jugoslaviji.

LJUBLJANA

FOTOAMATERJI — SPET NOVOST ZA VAS V PRITLIČJU

TRGOVSKE HIŠE »NAMA« V TOMŠIČEVI ULICI 2

- kinoprojektorji Copal — Sekonic 8 mm, Holbeck — Auto 3 mm
- kino fleši IMAC (1000 Wat)
- montažne mize super 8 mm, Marep, Super in Meonet 8
- kompletni tehnični pribor znamke Hansa

POSEBNA UGODNOST: fotoaparati PRACTICA od 990.— do 1430.— N-din.
Vse za poklicno in amatersko fotografsko delo v foto oddelku NAMA.

ODKRITJE SPOMENIKA V PODRAGI

Vas Podraga leži ob vznožju kraške planote in Vipavski dolini med Podnanosom in Vipavo. Ze pred

vasjo se prične zemljišče rahlo vzpenjati. Pred vasjo se razprostira polje, ob straneh obdajajo vas vinarji, za vasjo pa šumi mešana listnata meja. Tu živijo delavci, gostoljubni in poštini ljudje, ki se že stoletja borijo s skopo zemljo. Podraga je bila med vojno zibelka partizanskega gibanja na Primorskem. Med vojno ni imela izdajalca-odpadnika. Zato se ni čuditi, če so jo sovražniki imenovali kar »Rdeča Podraga«, a partizani »Mala Moskva«. Danes se malo čudno sliši, a vendar je res, da ta naša vas, vse do letos, ko praznujemo 25. obletnico vseh splošne vstaje primorskega ljudstva, ni imela nobenega javnega obeležja v spomin na padle borce, na padle vaščane. V razgovoru z vaščani pa izveš, zakaj je to tako: »Prizadevali smo si, pomagati iz težav še živim, ker nečemo imeti v vasi živih spomenikov,« povedo in lahko rečemo, da jim je to uspelo. »S tem pa nismo pozabili na padle tovariše in padle vaščane.«

Vsak vaščan je letos primaknil svoj delež, pomagali pa so še občinski odbor zveze združenih borcev in delovne organizacije. Tako so postavili lep spomenik padlim tovarišem.

V nedeljo, 12. maja je bila Podraga v zastavi in cvetju. Ze od ranih jutranjih ur je bilo okrog zakritega spomenika vse živo. Na mlajih so v lahkem vetru plapolale zastave in oznanjale, da ima Podraga svoj praznik. Ob 15. uri je bilo odkritje spomenika. Medtem ko so zagrmel salve vojakov iz vipavske garnizije, sta vaščana Jože Zorž in Jože Bavčar odkrila spomenik, na katerem so z zlatimi črkami vklesana imena 24 tovarišev. Na prostoru pred spomenikom se je zbralo na stotine ljudi. Navzoči so bili vsi prebivalci te gostoljubne vasi in mnogo gostov iz vse Primorske.

Na svečanosti je govoril Franc Lozej-Marko, ki je orisal potek dogodkov iz NOB in povojni razvoj. Sledile so recitacije, a vse so presenetili ubrani glasovi vaškega mešanega pevskega zbora. Po končani proslavi je bila prosta zabava. Tako kot nekoč so domačini vabili svoje znance in prijatelje na dom, da se z njimi ob veselju snidenju pogovorijo in jih še posebej pogostijo. Mladina pa je rajala in po celi Podragi ter okolici so pozno v noč odmevale partizanske pesmi, vrisk in smeh.

F. Tomažič

Dr. Tone Ferenc:

Narodnoosvobodilni boj na Gorenjskem januarja 1942

S štirimi bataljoni sta polkovnika Handl in Mascus 8. avgusta priredila hajko proti Gorenjskemu bataljonu.¹⁰ Zajela je Jelovico, Pokljuko in Mežakijo. Oba policijska bataljona sta hajkala po Jelovici in Pokljuki in se je del 181. rezervnega policijskega bataljona na Kotliču (zdaj Partizanski vrh) spopadel z Gorenjskim bataljonom (3 padli partizani in 1 padli ter 1 ranjeni policist), sile iz Celovca pa so pod poveljstvom letalskega polkovnika Leesemanna iz Celovca hajkale po Mežakiji ter našle le trupli dveh 1. avgusta padlih partizanov ter ubile dva drvarja. »Če sanje težko prehodnega terena, ki ima premer 70 km, je bilo izredno težko in ni imelo zaželenega uspeha,« je poročal komandant omenjenega bataljona SS iz Celovca SS-Sturmabführer Strathmann v Himmlerjev glavni stan.¹¹

Medtem ko so se vojaške in esesovske enote vrstile v Celovec, pa je že drugi dan po tej hajki prispela na Gorenjsko nova večja enota, in sicer 171. rezervni policijski bataljon pod poveljstvom majorja Völckera (24. oktobra ga je zamenjal major Willi Hertlein), ki so ga namestili v kamniškem okrožju.¹² Tako je imel okupator do 22. avgusta 1941 na Gorenjskem tri, nato pa nekaj časa dva policijska bataljona. Z veliko premočjo in aktivnostjo je okupatorju uspelo razbiti Kranjski oziroma Storžški bataljon in prisiliti Gorenjski bataljon k dekonzraciji, vendar pa mu ni uspelo doseči osnovnega namena: uničiti partizanstvo. Mascus, ki se je avgusta namestil na Bledu, je moral 25. avgusta priznati, da »doslej ni uspelo prijeti nobene tolpe niti posameznih storilcev.«¹³ Tudi drugi »poročali, da se razmere niso spremenile« in da »ne more biti niti govora o kakšni pomiritvi,«¹⁴ ali da »se je dejavnost komunističnih tolp nadaljevala, celo okrepila, da glede komunističnih akcij ni nobene bistvenega olajšanja« itd.¹⁵

Ker so nacisti menili, da se je narodnoosvobodilno gibanje krepilo predvsem zaradi nacističnih deportacij, je šef civilne uprave za Gorenjskem predlagal Himmlerju, naj do konca vojne odloži deportacijo na Gorenjskem. Ta je res 20. avgusta začasno ustavil vse deportacije v Sloveniji in ko je nato čez pet dni ukazal, naj jih na slovenskem Stajerskem nadaljujejo, jih je za Gorenjsko odložil za čas po vojni ali bolje rečeno za bolj primeren čas.¹⁶

Aktivnost partizanskih enot ni popustila tudi v mesecu septembru, zlasti živa je bila v kamniškem okrožju in ob njem ležečih predelih kranjskega okrožja. Okupator je moral za zavarovanje vojno pomembnih objektov pripeljati na Gorenjsko bataljone t. i. deželnih strelcev, ki so jih sestavljali vojniki starejših letnikov. Kaže, da je prvi tak bataljon, in sicer 922. prispel na Gorenjsko v začetku septembra in so njegove enote razmestili v Kamniku, Trzinu in na Jesenicah.¹⁷ Jeseni 1941 so pripeljali tja še najmanj dva taka bataljona, in sicer 857. ter 322.¹⁸ Zaradi aktivnosti čet Kamniškega bataljona, zlasti Rašiške čete, so pripeljali na Gorenjsko novo policijsko enoto, kar cel policijski polk, ki so ga po njegovem poveljniku Enderlju imenovali Enderjev policijski polk. 2. oktobra so ga razmestili na območju Črnuče—Trzin—Mengeš—Moste—Vodice—Hraše—Sv. Valpurga—reka Sava do Črnuče.¹⁹ Kaže, da sta ga sestavljala 93. rezervni policijski bataljon pod poveljstvom majorja Kleina in 325. policijski bataljon pod poveljstvom majorja Auscherja. Medtem ko so prvega konec oktobra s 171. rezervnim policijskim bataljonom poslali deportirati Slovence iz obvalskega pasu, so drugega sredi novembra 1941 vrnili v Krakov na Poljsko. Tako je v drugi polovici novembra 1941 ostal na Gorenjskem le en sam t. i. 181. rezervni policijski bataljon v Kranju. Ta je zasledoval partizanske enote, medtem ko so trije bataljoni deželnih strelcev varovali industrijske in prometne objekte.

Nemškemu okupatorju je bilo, mogoče zmanjšati število partizanskih sil zlasti zaradi tega, ker mu je do konca oktobra uspelo razbiti četo za četo Kamniškega bataljona in njihove dele oziroma ostanke pregnati iz kamniškega okrožja, največ v Ljubljansko pokrajino. Enako so se konec oktobra tja umaknili ostanki nekdanjega Kranjskega bataljona (1. kranjska četa in Tržiško-kranjska četa). Tako so ostali v pozni jeseni ali bolje rečeno ob nastopu zgodnje zime na Gorenjskem le še Jeseniška in Jelovska četa. Čeprav sta bili razdeljeni na skupine, ki so bile vsake, sta bili četi vendarle aktivni in sta avgusta in septembra izvedli vsaka zase več akcij, med katerimi je bila največja p-zig Remčeve žage na Lancovem pri Radovljici dne 10. oktobra. Čez širnjasti dno sta se ponovno zbrali v bataljon. Ta si je uredil tabor na severovzhodni strani Mohorja, kraja, ki leži 948 m nad morjem in je od njega mogoče zelo hitro priti do Kranja, Skofje Loke, Kropce itd. Okrog 70 partizanov je vsaka ležišča v taboru na robu Besniškega boršta prekrilo s smrekovim lubjem, nekateri pa so si razpeli šotore, postavili straže itd. V tem taboru je bataljon ostal natančno mesec in pol ter napravil v tem času več uspešnih akcij, med katerimi so najpomembnejše izpraznitev Resmanovega mlina v Zapužah pri Begunjah 11. novembra, požig cestnega mostu v Praprotnem 18. novembra in napad na osemčlansko posadko obveščevalne čete iz Celovca v Lotričevi gostilni v Češnjah.²⁰

Obdobje od 5. avgusta do konca novembra 1941 je bilo za partizanske enote na Gorenjskem obdobje hude preizkušnje. Okupator si je na vse pretege prizadeval, da jih popolnoma uniči in da z nezasišanim nastitjem odvrne prebivalstvo od narodnoosvobodilnega gibanja. Z veliko premočjo mu je uspelo razbiti vse partizanske sile na levem bregu reke Save oziroma njihove ostanke iztriniti čez Savo na desni breg ali celo v Ljubljansko pokrajino. Na desnem bregu Save pa njegova prizadevanja niso imela posebnega uspeha, saj ni znan niti en primer, da bi kakšna partizanska enota doživela kakšne večje izgube. Dekonztracija Gorenjskega bataljona avgusta meseca je bila le dobra taktična poteza, ki je omogočila, da se je bataljon čez dva in pol meseca ponovno zbral, ne da bi katera od njegovih čet v tem času utrpela kakšne večje izgube. Okupatorju kljub strahovitemu nasilju (požigaji je želel cele vasi) tudi ni uspelo uničiti Osvobodilne fronte, njene organizacije so ostale trdne in so se celo gradile naprej, pač pa je narodnoosvobodilno gibanje onemogočalo nemškemu okupatorju graditev njegove raznarodovalne organizacije Koroske ljudske zveze. V mnogih, zlasti odročnejših krajih, nacisti zanj niso mogli dobiti kadra iz vrst slovenskega prebivalstva, ki se tudi ni maralo udeleževati njihovih sestankov. Zaradi ljudskr vstaje so morali tudi odložiti že pripravljene deportacije mnogih tisočev Slovencev in čez nekaj časa jim je novi, še močnejši val vstaje preprečil tudi priključitev Gorenjske in slovenske Stajerske k nemškemu rajhu.

10 Polkovnik Mascus je na zaslišanju v ujetniškem taborišču Vilvorde pri Bruslju 28. 3. 1946 izjavil: »Rad bi povedal še to, da sem se poleti 1941 z nekaterimi bataljoni redarstvene policije skupaj z vojaškimi in letalskimi oddelki udeležil neke hajke. Takrat smo obkolili neko območje pri Bledu (Pokljuka), ga precesali, nismo pa našli nobenih partizanov. Akcija je trajala nekaj ur, nato smo bataljone odpustili.« (Prepis zapisnika zaslišanja v arhivu Muzeja narodne osvoboditve Maribor — krajšam: arhiv MNOM.)

11 Poročilo štaba SL-pehotnega nadomestnega bataljona »Westland« 13. 8. 1941, NAW, T-175, navitek 124. Tudi orožniški okrožje Radovljica je 19. 8. 1941 poročalo, da so bili »8. VIII. pritegnjeni v borbo policijski bataljon, deli vojske, oddelkov SS in letalstva.« (Zbornik NOV, VI/1, dok. 131.) O prihodu velikega števila vojakov, policistov in esesovcev v nekatere kraje na Gorenjskem (Bled, Skofjo Loko, Staro Fužino, Begunje) je pisal celo italijanski okupator. (Zbornik NOV, VI/1, dok. 130.)

12 Poročilo štaba 171. rez. pol. bat. 17. 5. 1941 (Zbornik NOV, VI/1, dok. 160).

13 Mascusova navodila z dne 25. 8. 1941 (Zbornik NOV, VI/1, dok. 139).

14 Poročilo blejske podružnice drž. prop. urada NSDAP za Korosko 16. 8. 1941, arhiv IZDG, f. 1003.

15 Poročilo blejske podružnice drž. prop. urada NSDAP za Korosko 22. in 30. 8. 1941, arhiv IZDG, f. 1003.

16 Tone Ferenc: Nacistična raznarodovalna politika v Sloveniji v letih 1941—1945, n.p. izd.

17 Handlovo poročilo orož. okrožju Kranj 10. 9. 1941 arhiv Gorenjskega muzeja Kranj.

18 Pregled vojaških enot na Gorenjskem in fondu blejske podružnice drž. prop. urada NSDAP za Korosko, arhiv IZDG, f. 1003.

19 Handlovo povelje 2. 10. 1941, arhiv Gorenjskega muzeja Kranj.

20 Bertoncelj, Ljudska vstaja, 302.

(NADALJEVANJE)

POZIV BORCEM LACKOVEGA ODREDA

14. julija letos bo občinska skupščina Lenart v Slovenskih goricah podelila domil Lackovega odreda. Ob tej priložnosti bo tudi zborovanje preživelih borcev te partizanske enote, ki se je borila na skrajnem severu okupirane Jugoslavije in Slovenije. Odbor, ki pripravlja zborovanje in sploh vso prireditev ob podelitvi domilca, namerava pripraviti tudi razstavo fotografij in dokumentov iz obdobja obstoja Lackovega odreda.

Da bi lahko odbor čimbolje izvršil svojo nalogo, poziva vse borce in aktiviste Lackovega odreda, da se javijo na naslov tajnika odbora Franja Vesenjaka, Gregorčičeva ul. 3. Pri tem naj sporoče svoje rojstne podatke, naslov sedanjega bivališča, datum vstopa v NOV, v kateri odredovi enoti so bili in kakšno dolžnost so opravljali; razen tega naj napišejo, če so bili odlikovani in s katerimi odlikovanji; če so bili ranjeni, naj navedejo, kje so bili ranjeni, kakšna je bila rana in kje so se zdravili.

Ker je odbor Lackovega odreda imenoval tudi posebno zgodovinsko komisijo, prosí vse borce, ki imajo morda napisane spomine iz obdobja, ko so bili v sestavi odreda ali pa posedujejo morda kakšne fotografije, da jih prav tako pošljejo na naslov tajnika. Odbor Lackovega odreda bo deloval stalno, tudi po zboru v Lenartu in po podelitvi domilca, zato prosí vse preživle borce, da se obracajo nanj v kakršnikoli zadevah, še posebej pa je važno, da odbor najprej imenski seznam vseh, ki so sodelovali kot borci v vrstah te naše partizanske enote.

ODBOR LACKOVEGA ODREDA

STAVBAR - MARIBOR

Kreditna banka Celje

GALIS

LJUBLJANA
UPRAVA: Lepodvorska ulica 23 a
TRGOVSKI MREŽI IN POTROŠNIKOM SE PRIPOROČAMO
ZA NAROČILA

Program potovanja PO POLJSKI — 17 dni: 3. 8.—19. 8. 1968

1. dan: Odhod iz Ljubljane s vlakom ob 6.42 (zbirališče ob 6. uri). Vožnja do Dunaja, kamor je prihod ob 16.25. Postanek na Dunaju do 22. ure, ko je odhod do poljske meje. Prihod ob 5.15.
 2. dan: na postajo v Zbierzduwach, od koder se potniki po krajšem počitku odpelejo na zavrtek v Jaszwce. Nato odhaja z avtobusom do hotela v Krakowu.
 3. dan: Celodnevni ogled mesta Krakowa in njegovih znamenitosti (Wawel, Koscio Mariacki — Marijina cerkev, Sukiennice itd.).
 4. dan: Nadaljnji ogled mesta Krakowa. Popoldne prosto.
 5. dan: Po zajtrku v Krakowu odhod z avtobusom v Oswiecim. Ogled bivšega koncentracijskega taborišča. Popoldne povratek v Krakow. Kjer bo večerja.
 6. dan: Odhod v Wieliczko. Ogled rudnika soli — Kopalna Soli. Popoldne prosto.
 7. dan: Odhod v Zakopane do Morskie Oko (jezero Morsko oko) in Poronina, ali vožnja po reki Dunaju. Zvečer povratek v Krakow.
 8. dan: Popoldne ogled kemične tovarne. Popoldne prosto.
 9. dan: Po zajtrku odhod v Warszawo. Med potjo ogled Katowice, Czestochowe in Piotrkówa. Prenočišče v Warszawi.
 10. dan: Popoldne prosto. Popoldne avtobusni ogled mesta: Staro in Novo mesto, Stadion itd.
 11. dan: Celodnevni ogled nestrnih zanimivosti (palaca kulture, Narodni muzej itd.).
 12. dan: Popoldne ogled Palače v Wilanow in poznajo parka v Lazienkach. Popoldne prosto.
 13. dan: Odhod v Gdansk — Gdinió — Sopot (ogled treh mest). Prenočišče v Tromestju.
 14. dan: Nadaljnji ogled Tromestja (Pristanišče — Westerplatte ipd.). Popoldne povratek v Warszawo.
 15. dan: Prosto; čas je na voljo udeležencem, namenjen za nakup spominkov ipd. Popoldne povratek v Warszawo. Zvečer poslovlina večerja.
 16. dan: Odhod v Zelazowo Wolo na Chopinov koncert. Zvečer povratek s vlakom do ...
 17. dan: Dunaja, kamor je prihod ob 7.40. Po postanku je povratek v Ljubljano. Prihod ob 23.51.
- Cena potovanja je 1300 N-din. V ceni je vracunan avtobusni in železniški prevoz, kompletne gostinske storitve na Poljskem ter vodstvo potovanja.
- Prijave sprejema ALPE ADRIA, Ljubljana, Masarykova 14. Informacije dobite tudi po telefonu št. 310-264 ali 311-872. Zadnji rok prijave je 15 dni pred odhodom na potovanje.
- Udeleženci potujejo na individualne potne liste.
- Priporočamo se!
- ALPE ADRIA**

ALPE ADRIA

**VSAK ČLAN
ZZB NOV SLOVENIJE
NAJ POSTANE
NAROČNIK
TV-15**

Avala

**FABRIKA TALASNOG KARTONA
KARTONSKE IN PAPIRNE EMBALAŽE**

EMBALAŽO IZ VALOVITEGA IN POLNEGA KARTONA
PREOBLEČENE IN NEPREOBLEČENE ŠKATLE
PAPIRNO KONFEKCIJO
TISKA V OFSET IN TIPO TEHNIKI

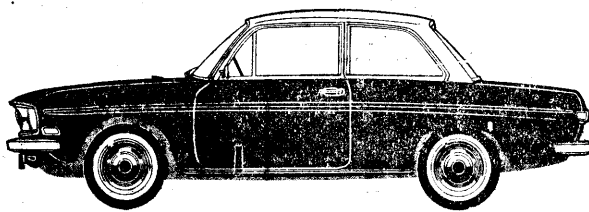
Novi Sad z ekspoziturami • Mestna hranilnica ljubljanska • Domžale • Kamnik • Kočevje • Trbovlje • Ekspoziture: Bežigrad • Moste • Stara Ljubljana • Šiška • Vič • Črnomelj • Grosuplje • Hrastnik

NAGRADNO ŽREBANJE

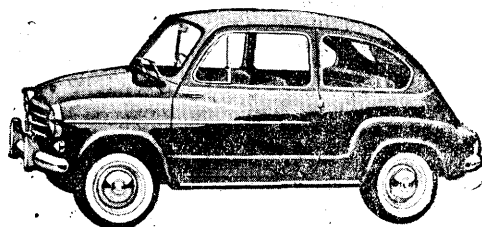
725 NAGRAD

- 20 prenosnih avtomatičnih šivalnih strojev **MIRNA — VERITAS**
- 50 ročnih avtomatičnih ur **DARWIL — model 1968**
- 50 koles **PONY — ROG**

**KMETIJSKA MEHANIZACIJA PO IZBIRI
3 NAGRADE — VSAKA
V VREDNOSTI 5000 Ndin**

● 1 AUDI 80 L

● 1. ZASTAVA 750

Vlagatelji vseh vrst vezanih hranilnih vlog, torej tudi stanovanjski in kmetijski varčevalci ter lastniki vezanih deviznih računov, ki ste že ali boste do 31. avgusta 1968 vložili najmanj 2.000 Ndin na odpovedni rok nad eno leto, sodelujte pri velikem nagradnem žrebanju.

**OBSOBOTAH POSLUJEJO
S HRANILNIMI VLOGAMI
NAŠIH VARČEVALCEV
VSE POŠTE V SLOVENIJI**

KREDITNA BANKA IN HRANILNICA LJUBLJANA, ŠUBIČEVA 2

DENAR PRI

KB
LJUBLJANA

PRINASA VEĆ

Elizja • Łogatec • Plewode • Raków • Różnica • Vrhnika • Zagorje

VIHARNA OBLETNICA

Bržkone predsednik V. francoske republike Charles de Gaulle ni pričakoval, da bo praznoval desetletnico dogodka, ki ga je pripeljal na najvišji položaj v državi, v tako viharnem ozračju: 13. maja 1958 so generali v Alžirju izvedli puč, 1. junija je general Charles de Gaulle postal predsednik vlade, 21. decembra pa je bil že izvoljen za prvega predsednika V. republike.

Ob študentskih nemirih v Italiji, Zahodni Nemčiji, Združenih državah Amerike, Braziliji, študentskih demonstracijah v Varšavi in Pragi je bil francoski tisk poln komentarjev, iz katerih je bilo razbrati vse slabosti režimov v deželah, kjer so se študentje uprli. Toda komentatorji po navadi niso niti omenili, da bi se kaj podobnega utegnlo pripetiti tudi v Franciji.

»Upor« na univerzi v Nanteru so imeli za obrobni dogodek. Potem so se začele demonstracije v Parizu, študentom so se nato pridružili tudi delavci, Francijo je zajel val splošnih stavk, ki je deželo popolnoma ohromil. Predsednik de Gaulle je moral skrajšati svoj obisk v Romuniji in se naglo vrniti v Pariz, parlament je še komaj komaj izglasoval zaupnico vladi.

Za tako imenovane zunanje opazovalce je nekam nerazumljivo, da se Francija upira svojemu režimu. Vsi se dobro spominjamo razmer v IV. republiki: vlade so se nenehno spreminjale, skorajda ni bilo vidnejšega politika, ki ne bi bil predsednik vlade, in velik uspeh je bil, če se je kakšna vlada obdržala za leto dni. Gospodarsko Francija ni bila na višku, politično je bila odvisna od ZDA in NATO, veselila je bila le na papirju ali v spominih.

Charles de Gaulle vseskozi preveča misel o veliki Franciji, o veličini, ki jo je treba povrniti tej deželi z eno najvišjih kultur na svetu. Nihče mu ne more odreči zaslug za politično in gospodarsko osamosvojitve Francije: V. republika se je polagoma znebila neprijetnih kolonij in upornih posesti, de Gaulle je pametno končal vojno v Alžiriji, ukinil je zadnjo najemniško vojsko na svetu (Tujsko legijo), gospodarstvo Francije se je utrdilo, frank je postal močna in skorajda neomajna valuta, Francija je izstopila iz Severnoatlantskega pakta — in nazadnje je prav Pariz postal mesto pogajanj med ameriški in severno-vietnamskimi predstavniki, kar je tudi priznanje francoski politiki. Torej površno vzeto: zakaj se Francozi upirajo režimu, ki jim je prinesel samo dobro?

Tradicionalno republikanski in demokratični Francozi čutijo, da je degolizem »režim osebne oblasti«: politiko vodi predsednik republike, njegove odločitve so poglavitve, ustavo »je naredil« tako, da vlade skorajda ni mogoče vreči. Čeprav je Francija zaradi de Gaullove politike kot prva zahodna dežela priznala Ljudsko republiko Kitajsko in navezala z njo diplomatske stike, čeprav se je Francija zblížala z ZSSR in drugimi vzhodnoevropskimi deželami bolj, kot si to želijo Američani ali Nemci, pa Francozi menijo, da takšen režim zanje ni najboljši.

Nekateri očitačo režimu, da se je bolj zanimal za zunanje kot notranje zadeve. Kljub temu, da se je gospodarstvo utrdilo, še ni tako močno in razvito, da bi lahko uspešno tekmovalo z ameriškim, skandinavskim ali zahodnonemškimi. Življenje v Franciji je silno drago, kmetijstvo je v primerjavi z drugimi zahodnimi deželami slabše razvito in ni sposobno za konkurenčni boj. Konec koncev Francozi očitačo režimu tudi to, da se je Francija pod de Gaulleom nekako osamila.

Začeli so študenti kot povsod v svetu. Leta 1900 je bilo v Franciji 5.000 študentov, danes jih je 600.000. Leta 1900 so študentje vedeli, da bodo z diplomom postali elita družbe, zdaj jim je jasno, da so nova množica. Zakaj naj bi potem dolgo, težavno študirali po zastarelih programih in naposled postali tako imenovani »kader«: slabo plačan, brez perspektiv, v nenehni strahu za delovno mesto in z edino perspektivo, da se bo konec tedna z drugimi ljudmi vred gnetel v prometnem kaosu ter iskal svoj kosček narave.

Zdaj pišejo francoski komentatorji, da je Francijo že dolgo čakala takšna usoda, da pa je zdaj čir predrt in da je napočil čas, ko se je treba odločno lotiti reševanja osnovnih problemov družbe. Toda levičarji, ki so zadnje čase zelo močni — levica se je kolikor toliko združila in nastopa kot močan politični dejavnik — imajo povedati marsikaj na rovaš režima.

Ko so se študentom pridružili delavci in je Francijo zajel val najhujših stavk v zadnjem desetletju — najhujših v V. republiki — je Politbiro Komunistične partije Francije izdal poziv, iz katerega je mogoče videti, kakšne so zahteve tako študentov kot delavcev. 12. maja je poziv zahteval od vlade: popolno amnestijo obsojenih; takojšnjo osvoboditev zaprtih (med demonstracijami); popoln umik policijskih sil iz univerzitetnih prostorov in Latinske četiri; takojšnjo ponovno odprtje fakultet; normalen potek izpitolov in predavanj, ne da bi kandidati bili oškodovani zaradi udeležbe v demonstracijah.

Del zahtev je vlada morala uslišati, saj je bila tako rekoč pritisnjena od zid. Ko se je de Gaulle vrnil iz Romunije v Pariz in se pogovarjal z ministri, je podpredsednik parlamenta Anthoinoz zelo dobro orisal položaj, ki je rekel: »Srečni smo, da je bila Francija izbrana kot kraj pogajanj, ki naj pripeljejo do miru v Vietnamu. Toda zaskrbljeni smo zaradi dogodkov, ki so se pripetili.« (Nemiri, demonstracije in stavke so seveda slabo vplivali na potek pogajanj med severovietnamskimi in ameriški predstavniki v Parizu.)

Toda Politbiro KPF meni, da izpolnitev teh zahtev še ni vse, zakaj upravičeno nezadovoljstvo študentov ter boj študentov in profesorjev izvira v globoki krizi francoskih univerz. Kriza pa ni rešena. Zato študentje, profesorji in delavci zahtevajo hitro ustanovitev novih fakultet in številnih univerzitetnih institutov za tehnologijo, ki naj bi bili prilagojeni sodobnosti, pa tudi imenovanje kvalificiranih učiteljev v zadostnem številu. Politbiro KPF zahteva tudi zadostitev študentskih zahtev po izboljšanju razmer na univerzah, po razvoju socialnih in kulturnih dejavnosti, v katerih upravljanju naj bi sodelovali študentje, uvedbo demokratičnega življenja na univerzah in visokih šolah; ustvaritev — v soglasju z zainteresiranimi strankami — stalne strukture, ki naj bi temeljila na dialogu s študenti.

Delavski razred v Franciji ima že dolgo določene cilje svojega boja: izboljšanje plač, izboljšanje delovnih razmer ter ureditev delovnega časa, aktivno sodelovanje pri upravljanju socialnega zavarovanja, razširitev pooblastil upravnih odborov v podjetjih, sodelovanje v upravljanju podjetij, demokratično načrtovanje tako v podjetjih kot v vsej državi.

Skupno v vseh teh zahtevah po demokratizaciji življenja in delovnih razmer je temeljna zahteva, naj delavec preneha biti pasivno orodje v rokah kapitala. Naj delavec postane aktiven sodelavec, soustvarjalec v usmerjevanju in upravljanju gospodarstva zoper režim monopolov, naj delavec dejavno sodeluje pri izdelovanju politike, tako da bi povsod od oblasti postavljene ljudi zamenjali izvoljeni predstavniki delavcev. Delavski razred Francije zahteva tudi enake možnosti za vse pri dostopu do kulture, ki naj bi ne bila služabnica monopolov, marveč zavedna ustvarjalna prihodnost.

Levica v Franciji meni, da s trdno enotnostjo in stalističnim in zahtevah, z upravnim silam, ki naj bi skušale izzvati in razcepiti demonstrante, da z enotnim bojem za spremembo družbe lahko doseže tudi spremembo režima, padec V. republike in padec režima osebne oblasti.

Toda v nenehno se spreminjajočem položaju v Franciji je še težko napovedovati končno rešitev. Francija, ki se otepa s podobnimi težavami kot druge zahodne dežele, mora najti rešitev, ki je ne bo vrnila v politično nestabilnost IV. republike, rešitev, ki tudi ne bo utrdila režima V. republike.

STANE IVANC

KULTURA IN PROSVETA

Ob jubileju »Kmečkega glasa«

Medvojne razmere doma in po svetu so narekovale vodstvu Osvobodilne fronte Slovenije ustanovitev posebnega lista za kmečke množice »Kmečki glas«, tednik osvobodilne fronte slovenskega naroda. Po-budo za ustanovitev »Kmečkega glasa« je torej dalo vodstvo OF in pozimi leta 1942 je Edvard Kardelj to sporočil prvemu uredniku Vladu Kozaku, predvojnemu članu kmečke komisije CK KPS. Priprave za ustanovitev »Kmečkega glasa« so potekale že pozimi 1942/43. Zaradi težkih vojnih razmer je izšla 1. junija 1943. 1. številka »Kmečkega glasa«. Bilo je to v vasi Rampoln nad Starimi žagami v črnošajski dolini. Na ciklostil so ga natisnili v roški partizanski tiskarni Urški. Prvih šest števil »Kmečkega glasa«, je izšlo do 15. oktobra 1943. Naslednja ohranjenost številka je že tiskana in nosi datum 5. decembra 1943. Z prvo leto so izhajale tudi pokrajinske številke »Kmečkega glasa«, ki so vsebinsko popolnoma takšne, kakršne je osrednji list, razlikujejo pa se bolj ali manj po obliki, opremljenosti. »Kmečki glas« je izhajal skoraj dve leti, vendar še razmeroma redno, kolikor je pač bilo mogoče. Tako se je uvrstil na časno mesto med naša narodnoosvobodilna tiska, ki imajo neprecenljivo zgodovinsko vrednost.

Dandanašnji je »Kmečki glas« tednik in izhaja najmanj na 16 strah.

Namenjen je kmetom in delavcem v družbenem kmetijstvu, ljudem, ki živijo na vasi in vsem, ki se zanimajo za preobrazbo vasi. Zato je poglavitna naloga »Kmečkega glasa«, da informira, mobilizira in usmerja bralce k izpolnjevanju smotrov naše agrarne politike. List postaja postopoma tudi tribuna občanov, ki živijo na podeželju. Tako spremlja »Kmečki glas« aktualno-politična, gospodarska in kulturno-politična vprašanja, posreduje pa tudi strokovne nasvete za pospeševanje kmetijstva.

Časopis pokriva področja, kjer druga informativna sredstva niso dovolj razširjena. Zato list odigrava pomembno vlogo pri obveščanju tega dela prebivalstva in se obenem ne odpoveduje tudi vlogi prosvetljevanja, ki je delu kmečkega prebivalstva še vedno potrebno, vlasti v oddaljenih krajih. List objavlja tudi prispevke o zunanje-političnih dogodkih, o razvoju kmetijstva po svetu in o drugih vprašanjih ter skuša pritegniti k sodelovanju tudi bralce ter priznane družbene delavce in strokovnjake. Pomembnejšim gospodarskim vprašanjem daje »Kmečki glas« poudarek tudi tako, da prireja razgovore »za okroglo mizo«. Da bi se čimbolj seznanili s težnjami bralcev in z njihovo problematiko, prireja »Kmečki glas« tudi ustne časopise na podeželju.

Časopis redno prejema nad 47.000 naročnikov, po anketah in drugih ugotovitvah pa ga tedensko prebira okoli 200.000 bralcev. Prav zaradi tega je že pred leti javno načel vprašanje, kakšno mehanizacijo naj dobijo kmetje, kakšna naj bo proizvodna smer na posameznih področjih, kako naj organiziramo združništvo, o zdravstvenem zavarovanju kmetov in o drugih aktualnih vprašanjih kmetijstva in vasi.

Priručnik za zgodovino

Republiški sekretariat za prosveto in kulturo bo izdal »Zbirko virov za 4. razred gimnazije«. Knjiga bo obsegala 280 strani. Dobra tretjina gradiva obsega narodnoosvobodilno vojno v Sloveniji in Jugoslaviji. Kakšen namen je imel izdajatelj, ko se je odločil za tisk knjige in sploh kaj pomeni ta knjiga, vse drugo, kar bi utegnili zanimati naše bralce, je našemu sodelavcu povedala profesorica zgodovine Stefka Zadnik, strokovna sodelavka in Institutu za zgodovino delavskega gibanja v Ljubljani, avtorica knjige »Zbirka virov«.

Aprila 1965 je komisija za učbenike republiškega sekretariata za prosveto in kulturo razpisala natečaj za »Zbirko virov«. Stefka Zadnik je zbirala gradivo in ga oblikovala nekako dve leti, nato pa predložila komisiji, ki ga je sprejela. Zdad je knjiga tik pred izidom.

Zbirka virov naj bi služila dijakom 4. razreda gimnazije za to, da bi se v okviru pouka zgodovine lahko sami seznanili z različnimi pomembnimi dokumenti in poročili, ki podajajo sliko o najvažnejših dogodkih in razdobjih.

V 4. razredu gimnazije se podobno kot v 8. osnovne šole učijo zgodovino zadnjega razdobja človeške zgodovine, to je dogajanje od začetka razpada kapitalističnega družbenega reda in začetka rasti socialističnega. To se pravi nekako od začetka I. svetovne vojne dalje. Razumljivo je, da se dijaki zadnjega razreda gimnazije učijo zgodovine bolj podrobno kot učenci osmetke, saj so starejši od njih in bolj sposobni za dojemanje, pa tudi za lastno presojanje. Ravno v tem je zato pomen te knjige, da bo dijakom omogočila iskanje in osebno branje dokumentov, tako da bodo lahko sami sodili o pomembnosti, pravil-

Nov film

Puriše Djordjevića

Puriša Djordjević je pričel s snemanjem filma »Poldne«, ki predstavlja nekako nadaljevanje njegove znane filmske trilogije: »Dekleta«, »Sanje in jutro«.

Film nas vrača v 1948. leto, v čas informbroja. Z izjemo Milene Dra-vić igrajo glavne vloge junaki prejšnjih njegovih filmov: Milja Aleksić, Ljubisa Samardžić, Ljuba Tadić, Ne-da Arnerić in drugi.

Srečanje na Borlu

V nedeljo, 2. junija, se bodo ob 10. uri sestali na gradu Borlu pri Ptujju bivši zaporniki, interniranci in deportiranci. Srečanje sovpada z obletnico prvih aretacij na območju Stajerske. Srečanje bo povelil pester kulturni spored. Pripravljalni odbor, ki je o tem obvestil vse občinske odbore ZZB, vabi vse nekdanje zapornike z Borla, da se udeležijo srečanja.

Josip Vidmar: Dnevnik

V tem času, polnem zapletenih navzkrižij, lahkotnega in poneumljajčevga tingltonja, brezglavega hlastanja za »darovi« civilizacije, ko trušč in hrušč preglasita slednjo tišino, objestno vdirata v samoto, edini kraj za razmišljanje in pogovore, se človek čisto zateče h knjigi, edini zvesti prijatelji in razumni svetovalci, da iz njenege vira razčisti dvome, podpre prepričanje, stališče in opredelivite.

Med take knjige sodijo tudi DNEVNIKI Josipa Vidmarja, ki so pred časom kot dnevniški zapisi izhajali v Delu, zdaj pa jih je, po številu 53, v knjigi izdala Mladinska knjiga. Če smo rekli, da pričujoča knjiga sodi med razumne svetovalke, smo hoteli poudariti njen pomen, saj se Vidmar v teh zapisih dotika različnih preletih vprašanj, ki zadevajo našo politično, kulturno in družbeno problematiko. Obseg avtorjevih razmišljanj ali bolje meditacij, je nenavadno širok. V prvi vrsti so zapisi posvečeni Vidmarjevemu osnovnemu interesu: umetnosti in književnosti. Iz njih odsevaajo dogodki, dogajanja in osebnosti iz preteklosti ter neposredne sedanjosti. Tako se srečamo z različnimi problemi slovenske kulturne in družbene stvarnosti, ki pa niso samo slovenski in družbeni, pač pa hkrati osebni, splošni in človeški.

Tako se srečamo z gloslo o slovenskem jeziku, o našem šovinizmu in narodnostnem čustvu — v ostri polemiki s srbskim pisateljem Dobrico Cosićem, dalje o kmetijstvu in našem imperializmu, kjer avtor razčleni svojo trditve o vlogi kmetijstva pri reševanju narodovega obstoja. Poseben odmev sta našla zapisa o vietnamski drami in polemiki o Vietnamu. Kot že rečeno, je največji del knjige posvečen umetnosti in književnosti. Vidmar razgrinja poglede o filozofiji, estetiki, etiki, slikarstvu, arhitekturi, glasbi, erotični drami, funkciji in krizi literature, velikem tekstu, eksistencializmu, navduhu in ekstazi, veri in umetnosti, znanosti, ljubezni, naravi, velikem občestvu, večnem življenju in še in še. Svoje mesto so v zapisih našli Prešeren, Zupančič, Jakopič in drugi. O vsej tej množici vprašanj pa Vidmar razpravlja z njemu lastnim širokim obzorjem, miselno ostrino in filozofijo, često polemično, vendar umiřeno in stvarno. Vidmarjeva stališča najdemo v nas mnoga soglasja, tu pa tam pa izzivajo k razmišljanju, k podobnim ali drugačnim opredelitvam. Zato je vredno Dnevniko prebrati, z njimi širiti obzorje.

Knjigo je opremila Marjeta Radovan, avtorjeva podoba na naslovn strani pa je delo Melite Vovk-Stihove. C. S.

Komemoraciji v Braslovčah in v Šentjurju

V okviru letošnjih jubilejnih proslav je občinska organizacija prostovoljcev — borcev za severno mejo 1918—1919 v Celju pripravila 7. in 14. maja spominski slovesnosti na grobovih Srečka Puncerja v Braslovčah in Franja Malgaja v Šentjurju pri Celju. Oba junaka sta padla pred 49 leti kot borca za slovensko Koroško. Spomin nanju so počastili stari koroški vojaki — prostovoljci z domoljubnimi govori, šolska mladina pa s petjem in deklaracijami. Mirko Roš

Klopčičeve pesmi in prepesnitve

Mileta Klopčiča poznamo kot pesnika in kulturnega delavca, ki je od svoje mladosti spremljal in spodbujal delavsko gibanje. V času med obema vojnama je niti niti upanje in vero v zmago boja za boljše ureditve družbe, upodabljal težko življenje delavcev, zlasti rudarjev, risal socialno problematiko proletarskih otrok. V času boja proti fašizmu je stal med partizanskimi borci in napisal vrsto pesmi, obenem pa tudi znano odrsko delo Mati. Po vojni je nadaljeval s svojim delom, čeprav se je morda v zadnjem času posvetil bolj prevajanju del tujih pesnikov, čemur pa se je posvečal že od vse-

ga začetka svojega literarnega snovanja. Zato sodijo — kot je napisal Janko Liska — Klopčičeve pesmi po izvirnem in polnem pesniškem izrazu med najlepše dosežke slovenske poezije med obema vojnoma. Pa tudi Klopčičeve mladostne, po obliki nedognane pesmi so več kot zgolj revolucionarno propagandne. So manifest srca in spoznanj naših prvih komunistov. »Uspehi v socialni poeziji ni lahko. Klopčič je uspel — zaradi prizadete povezanosti z delavstvom in njegovim bojem, zaradi jasnega spoznanja o družbeni vlogi proletariata ter globoke zavesti o nujnosti razrednega boja in ustvarjalnosti

dela — pa tudi s kulturo pesniškega izraza —, ki ga je po vojni v številnih prepesnitvah obogatil in oplenil v tolikšni meri kakor je mogoče v naši književnosti.«

Tako končuje Janko Liska svojo uvodno besedo h knjigi pesmi in prepesnitve Mileta Klopčiča, h knjigi, ki jo je izdala založba Mladinska knjiga v zbirki Kondor v počastitev pedesetletnice Oktobrske revolucije. Knjiga prinaša v desetih ciklih razvrščene najznamenitejše Klopčičeve pesniške stvaritve, od njegovih prvih pesmi iz zbirke Plametiči okovi (ta zbirka je izšla po prvi svetovni vojni, avtor pa jo je posvetil Leninu), mimo pesmi iz druge pesniške zbirke Preproste pesmi do pesmi, ki jih je pred vojno objavil v Ljubljanskem Zvonu in pesmi, ki so nastale neposredno po osvoboditvi. Med temi pesmimi najdemo znane Klopčičeve stvaritve, ki jih poznajo že otroci v šolskih čitankeh, kot na primer pesem Drečnik Andrej govori, Mary se predstavi ali Pogreb. V knjigi najdemo nekaj rudarskih pesmi, pa pesmi s tematiko osvobodilnega boja kot je na primer znana pesem Komandantovo vprašanje. Objavljeni so tudi primeri Klopčičevih otroških socialnih pesmi pa pesmi iz cikla Indija Koromandija.

Drugi del knjige prikazuje drugo stran Klopčičeve ustvarjalnosti, njegove prepesnitve. Klopčič je po vojni objavil že nekaj knjig s prevodi tujih lirike. Naj omenimo samo izbor prepesnitve v zbirki Divji grm, šest knjig Puškinovega izbranega dela, knjigo Lermontova poezije, knjigo prevodov basni Krilova. Sedaj izšla knjiga prinaša izbor prepesnitve mnogih tujih pesnikov, ki jih je Klopčič prevajal, tako prepesnitve Puškina in Lermontova, ki sta Klopčiču še posebno pri srcu. Pa pesmi Heineja, Rilkeja, Jesenina, J. H. Wolkera in jugoslovanskih pesnikov Krleža, Darinka Maksimovića, Koče Racina, Nazorja in še nekaterih drugih. Izbor je sestavljen tako, da so zastopani vsi pesniki, ki jih Klopčič prevaja.

Knjiga Klopčičevih pesmi in prepesnitve nam nadomešča izbor njegove poezije in pesniško zbirko, ki je Klopčič ni izdal že od leta 1934, saj prinaša v izboru najznamenitejše primere Klopčičeve izvirne ustvarjalnosti pa tudi primere prepesnitve. Tako nam daje o Klopčiču pesniku in pesniškem prevajalcu zaokroglo podobo. K tej podobi nedvoumno mnogo pripomore uvod urednika knjige Janka Liske, ki je v svoji spremni besedi očrtal življenjsko pot Mileta Klopčiča, predvsem pa prikazal njegovo umetniško pot ter njegovo pomen za slovensko poezijo. Knjiga ima tudi likovne priloge Nikolaja Pirnata in Franceta Miheliča ter se tako po značaju kot po pomenu uvršča med najpomembnejše izdaje v zbirki Kondor. M.

Partizanska ljudska pesem

BARICA DOMINKOVA:

PISMI V DACHAU

I.
Moj dragi, nočaj mi je hudo,
zato ti pismo pišem. Ne zameri.
Vse dni živim in čakam v svetli veri,
da prideš in bo vse gorje prešlo.

Nocoj nekdo mi je razklal srce
in rana krvavi vse huje, huje.
Ne prideš? — Zdad srce več ne veruje
a bolečina v prsih vre in žge

in spet se v vroče upanje pretaka.
O, dragi — vse trpljenje starih bridkih let
na svoje rame rada vzamem spet,
le vrni se — srce te čaka, čaka...

II.

Vse dni ti pišem v daljni, tuji kraj,
kjer našel si pokoj. Nad nami je jasna
in sonce, zvezde, mesec in noči tišina
in pesem in radost... O, vse je kot nekdanj,

le tebe ni, le tebe mi tujina ni vrnila.
In zdad ne čakam nič več, nič več nate,
vendar sem čisto tiho in ne jočem zate,
da solza ne bi ti srca ranila.

Nekoč so rože iz trpljenja vzkille:
mridva sva v majhen kosček sreče verovala...
Ko domovina tudi tebe je potrebovala
roke le sreče želje, so molče klonile.

Zdad zbogom, dragi. — V tišino sna, pokoja
v nočeh šepečem ti o novih, srečnih dneh,
ki si tako jih čakal... o delu in ljudeh,
o vsem... saj veš, kako sem z vsakim dihom tvoja.

MILAN GUČEK:

ŠE ENKRAT O ARTVIŽAH

IMELI SMO
LJUDI ...

Jože Jeraj

Prebivalci terena Huje pri Kranju so se poslovali od svojega uradnega družbenega delavca Jožeta Jeraja, ki je umrl zaradi posledic koncentracijskih taborišč. Rodil se je v Zagbi pri Velikih Laščah. Tam se je spomnil 1942 vključil v vrste hrabrih tomljencev. Toda se isto jesen je bil ujet. Najprej so ga odvedli na Rab, nato pa v Dachau. Po vojni se je tovarš Jeraj nastanil v Kranju. Kot vojaški invalid je bil pripravljen povsod pomagati. Vsekoži, dokler so mu dovoljevale moči, je s svojo skromnostjo bodril k družbeni zavesti in ljubezni do domovine. Kot takega ga bomo ohranili v trajnem spominu.

Franjo Reš

11. maja je ugasnilo življenje moža kremenitega značaja, ki smo ga vsi spoštovali in cenili. Franjo Reš se je rodil pred 71 leti v Pohorju pri Mariboru. Po končani srednji šoli ga je prva svetovna vojna zanesla na galicko in soško fronto. Domov se je vrnil kot invalid. Med vojnama je živel v Prekmurju in v Crni na Koroskem. Ob zlomu stare Jugoslavije so ga aretirali gestapovci. Več mesecev je preživel v zaporih, dokler se mu ni posrečilo pobegniti.

Vsi člani družine Reš so sodelovali v NOB. Edini sin Bruno je bil partizan. Nemci so ga v jetnišnici Torgau pri Berlinu obglavili. Njegovo ime je vklesano na spominski plošči na murskosoboški gimnaziji. Vsa povojna leta je tovarš Reš delal za napredek novega družbenega življenja. Zaposlen je bil pri bivših OLO Maribor in Murska Sobota. Še posebno uspešno je delal pri delu v borčevskih organizacijah. Kot pravičnega in poštenega človeka se ga bomo vedno radi spominjali.

Rudolf Brence

Združenje borcev Senovo je izgubilo svojega zavezanca in vestnega člana. Rudolf Brence, ki je svoje tovarišstvo zapustil v 68. letu starosti. Kot trden Slovenec je bil tovarš Brence leta 1937 sprejet v KPJ. Vse življenje je posvetil svojemu delu za delavsko pravico. Med NOB je bil aktivist. Po osvoboditvi je sodeloval v različnih družbeno-političnih organizacijah, med drugimi tudi v ZB, ZKJ, Društvu upokojencev in SZDL. Bil je tudi predsednik bivšega krajevnega ljudskega odbora Senovo. Vsi njegovi sodelavci ga bodo ohranili v trajnem spominu.

Jožeta Kovačič

Dne 15. maja je v Tolminu umrla v 72. letu starosti prijubljena, skromna in prijazna Jožeta Kovačič. Podlega je zaradi bolezni, ki ji je v zadnjih mesecih zagnala prijetno bivanje pri sinu Stanku v Tolminu.

Pokojna Voglarjeva mama, kot so jo poznali vsi partizanski kurirji, ki so opravičali svojo kurirsko dolžnost na poti s Cerkljanske preko Sentiške gore na Logarske in od tam v Baško grapo, v Benečijo in Brda, je bila znana daleč naokoli. Voglarjeva domaćija je bila varno zatočišče vsem kurirjem.

Voglarjeva mama je vse življenje poznala samo borbo za obstoj. Kmalu po prvi svetovni vojni je Voglarjev pogorela domaćija. Potem je zbolela med in umrl. Otrci, je sama s tremi nedoročnimi otroki.

Starejši sin Julijan se je pridružil partizanom v začetku februarja 1943 in padel kot borec Gubčev brigade 19. septembra 1943. Sin Stanek je, čeprav še mladoleten, postal vodil partizanskih enot čez železniško progo. Bačo in cesto v Baški grapi. Hčerka Gabrijela je bila obveščevalka in članica SKOJ. Tako je vsa Voglarjeva družina z vsem pomagala v borbi za svobodo.

Kako so pokojno Voglarjevo mamo spoštovali, je pokazal dolg pogrebni sprevod, številni venci in šopki majskih rož. Vsi prebivalci novega naselja »Pod gradom« se pri družuju žalovanju družine Kovačič, P. A.

Franc Skvarča

Na pokopališče v Črnem vrhu smo pokopali Franca Skvarčo iz Kanjega dola. Na njegovi poslednji poti so ga nosili njegovi partizanski tovariši vojakovi.

Pokojni Franc je v noči od 12. na 13. februar 1943 odšel v Vojskovo četo na Brinov grič. Le nekaj dni zatem je padel komandant Vojske. Kmalu po njegovi smrti so tovariši Skvarčo z drugimi borci poslali v Belo krajino. V vasi Poljane je bil sprejet v Cankarjevo brigado. Kasneje je bil ranjen v hrbet in se je zdrvil v partizanski bolnici na Dolenskem.

Tovarš Skvarča je bil miren in po srcu dober človek, potrepežljiv in vztrajen. Do smrti je kmetoval na svoji gorski kmetiji.

Jožeta Gradišar

Po hudi zavratni bolezni nas je v 63. letu starosti zapustila Jožeta Gradišar iz Rakine pod Krimom. Skupaj s možem Lojzom je bila med organizatorji Krimskega odreda. Jožeta je morala 1942 zaradi svojega naprednega delovanja s 7 otroki na Rab.

Po svobodi je s svojimi otroki odšla v Vršac kot kolonist. Veliko je v teh krajih delala na družbeno-političnem področju. Leta 1962 se je vrnila v Ljubljano, kjer naj bi uživala zasluženi pokoj. Vendar so po zveščenju vojne in trpljenja v Banatu zahtevali svoje in nemetu letu je umrla. Na pokopališču na Zalah se je od nje poslovilo veliko njenih prijateljev iz Banata in iz rojstne vasi.

Ze ničlikokrat je bilo v naših glasilih povedano in prebrano, naj bodo vsi prispevki, ki obravnavajo določene dogodke, kar najbolj točni in blizu resnice. Zelo ne ljubim so kasnejši popravki, ki jih vsakdo niti ne prebere, če jih preze, in tako lahko netočnosti zavedajo marsikoga v zmotu ali pa se takšni napačni podatki porabljene naprej in ustvarjajo same nevednosti in zmedo.

To sem lahko spet ugotavljal, ko sem prebral v 19. številki TV 15 z dne 14. t. m. spominski članek R. Škerjanc-Brede o Artvižah. Kakor sem bil sicer vesel ne samo opisa tega predela Brkinov, ki so nasploh redko omenjeni v našem tisku, pa mi je bilo toliko bolj žal, da ni članek dovolj pripravljen in podatki v njem preverjeni oziroma ne raziskani do kraja. Gre predvsem za avtoričin opis borb z Nemci v okolici in samih Artvižah, ki naj bi bile 4., 5. in 6. oktobra 1943. Avtorica, ki je brkinska domačinka in prizadevna delavka še iz časov vojne, naj mi ne zameri, da bom predvsem borbo z Nemci opisal drugače, ker so njeni podatki precej pomanjkljivi ali netočni.

Pripravljam namreč monografijo Sercejeve brigade in v arhivskem gradivu sem mogel zaslediti za njeno delovanje za prve dni oktobra 1943 le zelo skop opis v dnevnem biltenu Glavnega štaba NOV in POS, da je imela tiste dni težke borbe okoli Barke, Mislec in Artviž. Ker so bile pred začetkom nemške ofenzive jeseni 1943 brigade v stalnih premikih, nadlegovane od sovražnika in ni bilo časa za izčrpnjša poročila, mi je ostala na razpolago samo ta skromna vest. Da pa bom do kraja lahko zbral potrebne podatke in opravil nujne poizvedbe na

terenu samem, smo se v nedeljo, 5. t. m. odpravili v Artviže: dva takratna Sercejeveca, pravzaprav borka in starešine te brigade od njene začetka do konca vojne, Vine Kucler in Marjan Založnik-Marko, ter jaz. Pri obnovi takratnih dogodkov na samem terenu so sodelovali tudi vaščani, ki so bili priče te epopeje, med njimi tudi Anton Stanič, Franc Škerjanc in Rudolf Kalužar, vsi v vojnih dneh tudi terenci Artviž. Ob ogledu prizorišč smo mogli skupaj ugotoviti tole:

Zahodni predel Brkinov je takrat zasedala Sercejeva brigada, ki je imela prvenstveno nalogo, rušiti prometne zveze Trsta z zaledjem in zaledja s Trstom. Brkinske vasi so bile baza njenim bataljonom in tako je bil v Artvižah nastanjen III. bataljon Sercejeve brigade. Za zavarovanje kantonmana so bile vse naokoli postavljene zasede, toliko bolj, ker je bilo čutiti močne koncentracije sovražnika v dolinah in njegovo povečano dejavnost, kar vse je bilo namenjeno zaščiti njegove ofenzive, ki jo je izvajal nad Istro. Tako je 6. oktobra zjutraj zaseda III. bataljona, ki jo je vodil sam namestnik bataljonskega komandanta Miha in ki je imela svoj položaj pod vasio na poti, ki pelje v Rodik, pričakala močno nemško patruljo. Na deset korakov so se pred njo

nenadoma pojavili nemški konjeniki, ki so lezli navkreber po globokem kolovozu. Presenečena od tolike bližine sovražnika je zaseda usekala po telesih, ki so se kazala iz kolovozov — konji so bili v njem zakrili, pa je pri tem zatajil puško-mitraljez. Glavni posel je potem opravil Miha s svojo brzostreliko, vendar se je večini Nemcev posrečilo pobegniti, ko so poskakali s konji. Eden od sovražnih vojakov je bil ubit, vaščani in partizani pa so polovili devet razkropljenih konj in jih oddali stajbi brigade, ki je bil takrat na Vatuljah.

Ta spopad je dal slutiti, da pripravljajo sovražnik na ozemlje večje akcije in predhodno odipava partizanske položaje. Zato se je III. bataljon Sercejeve brigade pod vodstvom proslavljenega komandanta Jaka Riharja dobro pripravil za naslednji dan. Tri čete po sto mož in vsaka s 10 puškmitraljezi in dvema težkima mitraljezoma ter mitnometalski vod so zasedli greben nad vasio, ki se vleče mimo cerkve proti Ostrovcu in onega nasproti vasi, ki pelje proti jugovzhodu in so tako zaključile podkev, ki je bila odprta proti hribu Grmada, od koder je bilo pričakovati sovražnika. Tam so bile le močne zasede.

Ze navsezgodaj je pričela Artviže in okolico obdelovati peklenka kanonada. Večina prebivalcev se je iz vasi umaknila na varno v zaraščene grabne, ob 9. uri pa so se že udarile prednje zasede III. bataljona Sercejeve brigade z nemškimi predhodnicami. Ze takoj prvi

boji so dali slutiti, da bo dan vroč kot malokateri doslej. Borci so premišljeno izvajali izvrstno taktično zamisel svojega komandanta — pod nenehnim ognjem polagoma zapuščati prednje izpostavljene položaje, sovražnika izčrpavati in ga pripeljati na planjave med Grmado in vasio, kjer ga bo čakalo vse bataljonsko orožje. (Pri tem naj povem, da borbe ni vodil neki komandant Kolarič, kajti Natalj Kolarič je bil politkomisar Tržaškega bataljona, ki se je tiste dni zadrževal ob Sercejevi brigadi in ga je komandant Jaka postavil na svoje levo krilo in v borbah tega dne sploh ni prišel do strela.)

Pozno dopoldne je borba dosegla višek. Sercejevci so bili vkopani na poprej izbranih položajih, Nemci pa so se kar naprej poganjali izza grebena Grmade po čistinah proti vasi. Bataljonsko težko orožje jih je kosilo in vedo domačini še danes povedati, da jih je na onih planjavah ležalo vseprek ranjenih in mrtvih in da je bilo še nekaj dni nato borišče vse polno prekrvavljenih obvez. Vse čas borbe, ki ni pomenjala niti za predah, so padale na bojišče granate s topovskih položajev na Materiji in Kozini in mine, ki so jih Nemci prožili s položajev na hribu Ajdovščina nad Rodikom. Sercejevci niso bili sile na dobro izbranim zemljišču, ker so imeli zaščiten boko in zaledje, po njih zasedena grebena pa sta gospodovala nad vso okolico. Če so se Nemci le preveč približali partizanski bojni črti, jih je škropila celo lastna artilerija. Očividno pravijo, da do medsebojnega obračunavanja s pehotnim orožjem pri sovražniku ravno ni prišlo, ker so nastopili v strnjeni bojni črti.

Taka zagrizena in srdita borba je valovala vse dopoldne. Sovražnik je moral dobiti sproti krepitve tudi iz oddaljenih postojank, da bi zmagal odpor Sercejevcev. Šele pet tankov, ki so se prebili na vrh Brkinov, je opoldne predro obrambno črto III. bataljona. Dva od njih sta prodrla nad vasio Ostrovica, od koder sta naravnala topiča proti vasi Kozjane, kjer naj bi se dozdevno znova utrdili partizani.

Ob eni uri popoldne so zagorele tudi Artviže. Zgorele so vse, razen 5 do 6 hiš. Kakor je sicer slišati neverjetno, pa je vendar resnično: od Sercejevcev je bil ranjen le en borec in še ta v palec, padel pa je mitraljez pri težki breži, ki je imela svoj položaj pri artviški cerkvi. Njen strelac je bil bivši italijanski vojak, doma s Sicilije, ki se je partizanom pridružil po razpadu italijanske vojske. Borci takratnega III. bataljona Sercejeve brigade vedo povedati, da je s svojo hladnokrvnostjo in neustrašnostjo reševal situacijo, ko so položaji okoli cerkve večkrat menjali gospodarje. S svojim težkim mitraljezom je poko-

sil najmanj trideset sovražnikov in jih zadrževal vse do zadnjega, da se je glavina umaknila na varno, nato pa je nanj priletela mina in ga ugonobila. Njegovi bojni tovariši vedo le ime, Giovanni, svojci pa so ga po vojni prenesli v njegov domaći kraj kot junaka. In to je tudi bil.

Vaščani, ki so se naslednjega dne vrnili v Artviže, pripovedujejo, da je njihova vas izgledala strašno. Bila je eno samo pogorišče. Ruševine, poti med hišami in svet okoli vasi pa prepolno praznih tulcev, krvavih oblačil, poginule živine, razmetane opreme, zrak pa je zaudarjal po ožganem lesu in mesu. Vrnili so se tudi Nemci, da pospravijo bojišče in to, kar so videli, je bila prav gotovo podoba drugega Stalingrada. Takšen vtis je imel tudi sam nemški komandant, ko je čez nekaj dni izjavil župniku na Brezovici, da takšne borbe ni doživel niti pred Stalingradom.

Izgube sovražnika niso preverjene. Domačini pripovedujejo o skoraj 400 možeh mrtvih in ranjenih. Po vsem tem, kar smo o peku na 7. oktobra 1943 slišali in si podrobno ogledali partizanski in sovražnikov položaj, je številka verjetna. Tudi če bi bila za polovico manjša, je bil to strahovit nemški poraz, kljub partizanskemu umiku.

Ta pa je bil predviden pravzaprav že prej. Sercejeva brigada se je namreč po nalogu štaba XIV. divizije oziroma Glavnega štaba NOV in POS premaknila še to noč na Mašun, kjer so se enote pripravljale na nov podvig, rušenje Stampetevega mostu.

Dandanes so Artviže ena najlepših brkinskih vasi, kar jih je vstalo iz pogorišč. Do njih pelje tudi nova cesta, da so dostopne vsakomur. Zato bi bilo prav, da bi jih za njihov praznik, 21. julija, obiskalo čim več ne samo nekdanjih borcev, temveč tudi njihovih svojcev in mladih in vsi, ki imajo radi gostoljubje naših preprostih ljudi, njihove neoskrunjene in kremenite značaje in čudovito pokrajino. Redko kateri potnik ve, ko vidi z asfaltirane ceste od Divače proti Kozini, in se ozre proti vzhodu, da je ona cerkva v zelenju lip na grebenu visoko nad Skočjanom in Matavunom najvišji vrh Brkinov, Artviže, od koder je prelep in edinstven razgled na vse slovenske gore in na naše morje hkrati. Ko bodo množice obiskovalcev 21. julija občudovala od te lepote slovenske dežele in obujale spomine na slavne pretekle dni nepokorjenih Brkinov, bodo mnogim med njimi živo stopili pred oči dogodki 7. oktobra 1943 na teh tleh, ko je Sercejeva brigada doživela eno svojih največjih borb in zmago do takrat. Ta njen edinstven uspeh pa je bil, zaradi čudnih poti raziskovanja naše vojne zgodovine, razkrit pravzaprav šele današnje dni.

Športno srečanje invalidov v Mariboru

V nedeljo, 12. maja, so športniki invalidi iz Maribora priredili četrto tradicionalno tekmovanje, ki nosi naslov »Pohod XIV. divizije na Stajersko«. Na tem tekmovanju so se pomerili športniki invalidi iz Slovenj Gradca, Celja, Ljubljane in Maribora. Tekmovali so v kegljanju, streljanju, šahu in namiznem tenisu. Zahvaljujemo se športnikom iz Celja, da so po dveh letih odsotnosti prišli na tekmovanje in upamo, da bodo tudi v bodoče sodelavci naših športnih prireditelj.

V kegljanju se je pomerilo štirideset invalidov. Vsaka ekipa je nastopila v svojem dresu. Štirinesto keglišče Branika je bilo prizorišče

tekmovanja. Igrali so borbene partije po osem setov; vsak keglač je imel 48 lučajev. Keglači iz Maribora so v prvem setu že vodili s 50 keglij naskoka. Igro so dopolnjevali z lepimi lučaji, tako da jih je bilo nemogoče dohiteti. Podrli so 1.122 keglij. Sledila jim je Ljubljana s 1003 keglij, Slovenj Gradec z 932 keglij in Celje z 858 podrtnimi keglij. Najboljši keglač je bil Franc Grobelnik iz Slovenj Gradca; podrli je 151 keglij.

V streljanju bi lahko zmagali Ljubljancani, vendar je najbolj zanesljivi strellec odpovedal, s čimer je bila zmaga zagotovljena Mariborčanom. Ekipa iz Maribora je od

800 možnih dosegla 666 krogov, najboljši strellec pa je bil Mite Čurčić. Sledijo Ljubljana, Slovenj Gradec in Celje.

Ekipa šestnajstih šahistov so se pomerile v brzoturnirju na 16 šahovskih deskah. Ze prve poteze so potrdile premoč Mariborčanov, njim sledijo Celjani, Slovenjgradčani, medtem ko je ekipa iz Ljubljane zasedla zadnje mesto.

Tudi v namiznem tenisu so zmagali tekmovalci iz Maribora, drugo mesto pa so zasedli Celjani. Najboljše mesto je dosegel Franc Lapič iz Maribora.

Najboljši športniki so prejeli knjigo »Pohod XIV. divizije na Stajersko«. Ob zaključku tekmovanja je vse tekmovalce pozdravil predsednik SDI iz Maribora Franc Mrčina. Narodni heroj Albinca Hočvarjeva-Mali je izročila pokal, ki so ga Mariborčani osvojili trikrat zapored, kapetanu Francu Kovačiču.

VINKO BOVCAN

ŠPORTNO TEKMOVANJE VVI V KOČEVJU

Prijateljska srečanja VVI iz Zagorja ob Savi, Domžal in Kočevju so postala v zadnjih letih že tradicionalna. Pri vsakem srečanju VVI iz teh mest tekmujejo med seboj v kegljanju in merijo svojo sposobnost v metanju kroglice. Kegljanje je naporna športna panoga, ki zahteva od tekmovalcev precej fizične in tehnične sposobnosti.

V nedeljo, 12. maja, je bilo srečanje v Kočevju na štirinastem keglišču v Gaju. V tekmovanju 10 x 6 lučajev so bili doseženi naslednji rezultati:

Ekipa iz Zagorja ob Savi je podrla 546, Domžale 602 in Kočevje 602 kegla. Borba se je razvijala med Domžalami in Kočevjem, končni rezultat pa je bil za prvo mesto neodločen.

V disetih 4 x 100 lučajev pa so dosegli naslednje rezultate:

Zagorje ob Savi: Graheč 340, Hladoma 336, Sušnik 325 in Hribar 349 keglijev. Skupaj 1.350 keglijev.

Domžale: Vidmar 378, Križman 327, Vodnik 316 in Kramberger 360 keglijev. Skupaj 1.381 keglijev.

Kočevje: Kordiš 302, Sobar 347, Kočevar 404 in Vidmar 400 keglijev.

Za objektivno oceno tega tekmovanja in doseženih rezultatov je potrebno povedati, da je v vsaki ekipi sodelovalo nekaj mlajših tekmovalcev, ki so redni tekmovalci svojih klubov. Ta dopolnitev ekip se po doseženih rezultatih pokaže najbolj pri ekipi Kočevje, ki je v zadnji disciplini osvojila prvo mesto.

Po končanem tekmovanju je bilo skupno kosilo v Ljudski restavraciji in vse tri ekipe so obljubile, da bodo ta srečanja še organizirale.

PETER SOBAR

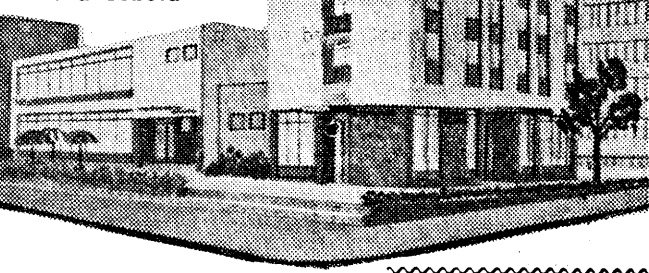
Gostinsko podjetje

»CENTRAL«

Hotel B kategorije

»DIANA«

Murska Sobota

Kavarna, restavracija, slaščičarna, bife, 40 sob, od teh 24 z eno posteljo, s kopalnici in telefoni

Prvovrstna ciganska godba »BARANJA« igra vsak večer razen ponedeljka. Specialna prekmurska in internacionalna kuhinja. V neposredni bližini Radenci in Moravske Toplice. Menjalnica, turistični biro v hiši. Obiščite nas.

Vrnitev zaplenjenega posestva

Staršem vaše žene je bilo zaplenjeno posestvo, medtem ko sta bila vidva z ženo v partizanih. Vaša žena ni z domačega posestva ničesar dobila, niti ji ni bila priznana pravica do stanovanja, čeprav sta z ženo ostala brez stanovanja. Imata otroke in živite v slabih premoženjskih razmerah. Zato bi radi dosegli, da bi vaša žena kot dedinja staršev, ki jim je bilo posestvo zaplenjeno, dobila vsaj nekaj iz posestva, tako kot so tudi drugi dobili, pa čeprav so jim bila po vojni domača posestva zaplenjena. Zato prosite za pravni nasvet glede vrnitve posestva.

Zaplembe premoženja so se po osvoboditvi izrekale na podlagi različnih pravnih naslovov. Prav zaradi tega je bil tudi različen postopek glede obnove in vračanja zaplenjenega zemljišča.

Predvsem je treba vedeti, da se je družini zaplenjena, to je družini tistega, ki je bil lastnik posestva in kateremu se je posestvo zaplenilo, priznavalo ohišje. To je bilo seveda različno. Če je šlo za manjše kmečke hiše, je to ohišje obsegalo navadno kmečko hišo, najpotrebnejša gospodarska poslopja in neob-

PRAVNA POSVETOVALNICA

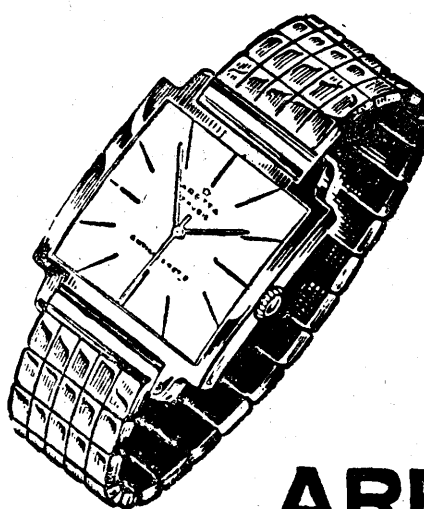
hodno potrebna zemljišča. Vse to je bilo kot ohišje iz zaplembe izločeno. Če je šlo za manjša posestva in večje številno otrok, je bilo lahko izločeno tudi celotno posestvo, seveda, če je družina na posestvu tudi živela oziroma se iz njega preživljala. O priznanju ohišja so odločala sodišča v zaplembenem postopku. Če na posestvu ni bilo nikogar in če ni nihče prosil za izločitev hiše ali določenih parcel, se je seveda v last skupnosti preneslo vse, kar je zaplenjeni posedoval.

Več let po končani zaplembi so se pojavljali zaplenjenci in njihovi svojci in prosili za vrnitev zaplenjenega posestva oziroma obnovo zaplembenega postopka.

Premoženje Nemcev in oseb nemške narodnosti je bilo zaplenjeno na podlagi sklepa AVNOJ še med vojno. Zaplembo je izreklo sodišče in je bila obnova postopka možna samo preko sodišča. Premoženje vojnih zločincev je bilo zaplenjeno s sodbami sodišč, s katerimi so bili vojni zločinci obsojeni tudi na druge kazni. Obnova postopka je bila v teh primerih možna samo preko javnega tožilca. Nadalje smo poznali zaplembo po čl. 28 bivšega zakona o zaplembi. Ta se je uporabljal za

zaplembo premoženja pobeglih belogardistov. Zaplembo je sodišču predlagal okrajni ljudski odbor. Zato je tudi obnovo tega postopka predlagal okrajni ljudski odbor. Končno imamo zaplembo, ki se je izvršila na podlagi povojne sodbe sodišča, na primer zaradi kršitve predpisov obvezne oddaje. Obnova je bilo mogoče doseči samo z obnovo celotnega kazenskega postopka, ali z zahtevo na varstvo zakonitosti, ki jo je vložil javni tožilec.

Iz zadnjega časa poznamo odločbo Vrhovnega sodišča, v smislu katere naj bi bila obnova zaplembenega postopka možna samo preko sodišča. Za postopek pred sodiščem pa velja splošna načela glede zastaranja. Zato je vprašanje, ali je mogoče sedaj, po več kot dvajsetih letih, ko je bila zaplemba izrečena in izvedena, obnoviti postopek in zaplenjene parcele oziroma hiše vračati družini zaplenjenca. Ni to izključeno, vendar je vprašanje, ali zahtevek ni zastaral. Po našem mnenju je zahtevek za vrnitev zaplenjenega posestva oziroma zemlje skorajda zastaral in je uspeh dvomljiv. Vprašamo samo še to: kako pa, da na to niste pomislili prva leta po vojni, ali vsaj okrog leta 1950, 1955?

☆
ARETTA

KUPUJTE SAMO URADNO KONTROLIRANE ZLATE IZDELKE

GENERALNO ŠVICARSKO ZASTOPSTVO

TRST, Piazza St. Antonio Nuovo 4/I-II

● NUDI PO SVETOVNIH KONKURENČNIH CENAH NAJVEČJO IZBIRO ZLATEGA NAKITA V EVROPI iz 14, 18 in 22-karatnega uradno KONTROLIRANEGA zlata.

PRODAJA S POSEBNO GARANCIJO!

● NA ZALOGI VEDNO PREKO 600 MODELOV UR DARWIL in ARETTA

Ure znamke Darwil in Aretta lahko nabavite tudi v specializiranih trgovinah in veleblagovnicah v Jugoslaviji. SERVISI za vzdrževanje so organizirani v vseh večjih mestih v Jugoslaviji.

MATJAZ ŽIGON: OPOROČKA

Nalomili so smrečja, ga pogrnili po snegu okrog pojemajočega ognja, legli kakor v sveže postelje in se zamotali v pretanke odeje. Noč jim je ponujala svoje hladno zavetje.

Fonza je sklenil tanke roke k molitvi, pripril oči in pričel svoj tihi, zaupni pogovor z bogom: — Oče naš, ki si v nebesih, daj nam danes naš vsakdanji kruh... ja dokler si bil dober za mano, sem imel za pod zob... danes se mi pajčevine delajo v žlezcdu! Zakaj me kaznuješ, nič nisem krivil!... Ampak — malo me imaš še rad, a ne? Bi dejal, varuješ me: krogla je preluknjala kapo... za prst niže, po meni bi bilo! Ljubi Bog, hvala ti!... Sladko srce Jezusovo, čevlji so premočeni, nogavic nimam, da bi jih preobul, ozebel sem... ja, ampak vse križe darujem za tvoje svete namene — naj mi te muke zaležejo za nebesa!... O sveta božja Pomagalka, reši me hudega! Cel rožni venec bom vsak dan zmoli, da le ostanem... obojubim!... Amen!

Šepetanje je prenehalo, nekajkrat je Fonza še vzdihnil in se preobrnul, nato pa se je pogreznil v spanec.

...Znašel se je v svetlo razsvetljeni sobani. Dolga, dolga miza se je kar upogibala pod bremenom: skleda pri skledi, polne njemu najljubših jedi, kolači, veliki kot kolo od voza, štefani kipeči žlahtnine — pojedina, kakršne se ni bil doživel! Neznani glas mu pravi: pojel, kolikor moreš, nič zato, da potlej napet ko boben obležiš... Ne more se odločiti, s čim naj začne, ena jed je boljša od druge. A lačni žlezcdu priganja. Se enkrat se ozre po mizi — tačas se v sobani na mah stemni, žarnice v lestenci visoko pod stropom le še brle — na-a, niso več žarnice, zvezde so to, nebo je posejano z zvezdami, noč je, trda noč, v kotlini kraj ugaslega ognja leži in po žlezcdu mu kruli od lakote!

Grénko razočaranje ga je obšlo. Globoko je spet zavzdihnil — tisti hip ga je preplaval val nemira: duh po pečenem mesu ga je resnično dražil v nosnice. Opri se je na komolec in povohal okoli sebe: mamljivi vonj je prihajal od komisarjevega nahrbtnika, ki je ležal nekaj pedit stran.

Ozrl se je. Oba sopotnika sta spala. Sedel je in počasi stegnil roke proti nahrbtniku, a jih spet urno odmaknil: Ratitovski je v spanju nekaj zamrmral. Da se komisar prav ta čas zbudi? se je prestrašil. A kje, spet dreto vleče, se je brž pomiril. Ampak, ko bo opazil, da je meso zmanjkalo? ga je znova zaskrbelo. Na-a, nič se ne bo poznalo, je tuhtal naprej, da zgolj za grizljaj odrežem od vsakega kosa... Ja, ampak Aleš — se tudi venomer obrača...

Fonza je bil v sebi razklan. Obraz se mu je skremžil od napornega tuhtanja. Zadrega je bila prehuda.

Ceprav se je potreba po snu trdovratno polotevala utrujenega telesa, zaspati Aleš ni mogel. Kakor hitro se mu je posrečilo malce zadremati, se mu je v razbičani duši zagnal nov val doživljenja in ga docela predramil. Preveč je bilo vtisov v zadnjem dnevu in preburni so bili, da bi jih mogel z gibcem roke odrinuti.

Zlasti Fonzove razkrajane misli mu niso dale miru. Fant je obupal, da bomo še kdaj izplaval iz vrtnice, je razmišljal Aleš, pa vendar: ko je odmolil, je bil videti potolažen — vsaj držal se ni več tako kislo, preden je zaspal... Vsekakor zato, ker živo veruje, da bo onstran bogato oskodoval za vse bridkosti, ki jih je moral použiti v tej solzni dolini... Blagor njemu! Res, od srca mu privoščim; da mu le zaleže...

Meni — ah, meni še davno ne več. Kje so že tisti časi!... Kdaj je pravzaprav usahnila moja vera? se je vprašal Aleš ob ponovnem navalu budnosti. Kaj bi se dalo reči, katerega dne — meseca — leta? Ah, najbrž ne. Saj je imela globoko, globoko segajoče korenine; babica in prababica in prapraba... so jo gojile. In takšno drevo se ne posuši čez noč. Ne, sušilo se je počasi, tako počasi, kot sem jaz — sedaj en cvet, sedaj en list, nato vejica, pa gornji del debla, potem... dokler se ni naposled posušilo vse, sprinelo s koreninami vred. Čelo svoje življenje bi moral preiskati, če bi hotel najti vsaj mejnike v odmiranju tega drevesa, čelo, odkar se zavedam... In zavrtel je v svojo preteklost. Razmetane, med seboj pomešane sličice so mu privrele iz globin spomina; s trudom si jih je urejal, da bi našel odgovor na vsiljujoče se vprašanje.

...Zagatno julijsko popoldne. Piš vetra žene po cesti vrtnice prahu. Temne, grozde kope oblakov se vale prek streh. Bliski parajo nebo, votlo grmenje prihaja vse bliže. Se Luks je ves zbežan: dlaka se mu je nasrtila, zrinil se je pod štedilnik, v mrakobno, in od časa do časa zavpil. On pa kleči na pručici, objema kolena stari mami, ki počiva v častitljivem naslanjaču, in boječe pogleduje čez svojo ramo proti oknu; kadar se zabliška, stisne skrušeno glavico babici v krilo ter preplašeno čaka... Mahoma se zabliže vse naokoli v modrikastem sijaju, močnejšem kakor bi bil sončni, in v istem hipu mu strahovit tresk prebode ušesa. Bogec se krega! s pomenljivim glasom spregovori stara mama in priklama s sivo glavico. — Zato, ker so otročki poredni! In se začne za členkastim kazalcem... Nedopovedljiv strah prevzame Aleša: zarje se v gube krila; zaman ga babica vsega trepetajočega z raskavo roko gladi po lasih... Nekaj let zatem se v šoli uče, da je blisk, strela — čisto navadna razelektritev med ozračjem in zemljo!...

...Ne pozabite, otroci moji! Bog je vseomogočen; kar hoče, vse lahko stori, jim dostikrat pri verouku govori prijazni, stari katehet. In drobencijale med klopmi noslja o čudežih, ki jih je storil On v svoji nepopisljivi dobrotljivosti: kako je s petimi jemenovimi hlebi nahrani pet tisoč lačnih, kako so slepi spregledovali ob Njegovih besedah, kako je od mrtvih obudil Lazarja, ki je štiri dni ležal v grobu in že zaudarjal, kako je On sam vstal od mrtvih in se je tedaj zemlja tresla in so se odpirali grobovi... Zavzet poslušalec Aleš zgodbje, saj so v čarobnem svetu šolarčkov domišljije prav tako resnične kakor pravljice o Snežuljici. Rdeči kaptol, o rojenicah in sojenicah pa desetine drugih, ki mu jih je nekoč babica pripovedovala. In podobice, ki jih potem — njema za prizadevno učenje svetopisemskih pripovedi, hrani kakor suho zlato... No, najmlajševše katehet nekoč povabi, naj se pridejo učiti za ministranta k njemu na dom. S trepetajočim srcem ponavlja tam Aleš za mašnikom slesne, nedojemljive besede službe božje, a najbolj mu burka glavico skrivnostna duhovnova objuba: če se bodo dobro naučili, jim bo drugič pokazal, kaj ima v velikem predalu starinske komode, ki stoji tam v kotu. In ko prihodnji suhenci starček z drgjavimi rokami težki predal zares odpre, jim zasije v očeh — obilna zbirka starih novcev! Aleš je doma že dostikrat poslušal žolčne o denarju. Ko tedaj zagleda — za svoje otroške pojme — neprecenljiv zaklad, se nekaj zruši v njem. Tale dobrodušni svilaček, ki vedno govori, da moramo služiti samo božji vseomogočnosti — nam sedaj za nagrado razkazuje bogastvo, ki ima vso moč na temle svetu? Ne — za ministranta mu ne bom!...

...Katehet v gimnaziji je iz drugega testa. Mlajši, čokati, zariplega obraza jim z zapovedovalnim glasom od prvega dne vbija v glave svoj nauk o vojskujocih se cerkvi: dijaki naj bodo vedno in povsod go-reči apostoli v njenem svetem boju zoper nenravni, kruti, grešni komunizem... Kot bi se bilo zgodilo danes, pomni. Spet strastnež privihra v razred s šopom tistih izvalnih Mladih borcev in jih razdeli po klopet. Galileo Galilei — udari Alešu v oči, ko odpre list na tisti strani, kjer katehet ukaže. Kaj neki spet pogreva? Saj vendar ve že vsak, kdor misli s svojo glavico: branil je le nauk, da je Sonce središče vesolja; zaradi tega v spor z učenjem cerkve, da je središče Zemlja, na kateri tudi ona, vesoljna, stoji; potem inkvizicija, nauk na indeks, učenjak pa do smrti v hišni zapor... Aha: ni bil obsojen zaradi novega nauka samega, pišejo tu notri, ne, obsojili da so ga zato, ker je hotel svoj nauk spraviti v soglasje s svetim pismom in je pri tem pismo po svoje razlagal, in ker se je ob tem celo iz papeža ponorčevali... Kar sledi: soščolcu Mirku danes žilica na da miru, z opazkami, kar sedé. hiti da bi vzdignil roko, moti razvnetega kateheta pri razlagi pisarije — klečal bo na ostrih polnih vse do konca ure!...

...In v zadnjih letih! Ne z bliščem in blagoljasjem čudežnega obreda ne s strahovanjem ne gre več. Katehet vse bolj in bolj občuti, kako se mu mladeniči izmikajo; vedno več je takih, pri katerih nahajajo njegove besede gluha ušesa! Zastavi vse svoj prodorni um, da bi ohranil, kar se še da. In uboga Aleševa dijaška para se mora guliti kozmološke, teleološke, ontološke, psihološke... ah, kdo bi si zapomnil, kako se še nazivajo vsi tisti neizpodbitni, logični dokazi, ki z njimi hoče zaskrbljeni duhovni prepričati dvomičevce o bivanju večnega, neskončnega, vsevednega, vseomogočnega, najboljšega bitja, ki daje vsaki stvarci svoj višnji namen...

Nedavno je v krogu bližnjih sorodnikov tiho in skromno praznovala svojo šestdesetletnico aktivistka, upokojena babica Viktorija Miklavc.

Pisati o njenem življenju pomeni pisati o njenem človekoljubnem delu, saj je pomagala na svet okoli trem tisočem zemljanov v krajih, znanih po največji revščini. Če odštejemo poldrugo leto, ko je okusila nemške zapore in taborišča, je kar enaintrideset let hodila po snegu in frazu, dežju in tudi lepem vremenu z babiško torbico po obširnem Pohorju.

Rojena je bila v Lukovku pri Trebnjem na Dolenjskem v kmečki družini. Tam se je seznanila s kasnejšim možem, ki je bil orožnik na Mirni. Kasneje je svojo službo opustil in se vrnil v domači kraj, Ribnico na Pohorju, kjer je vrsto let opravljal službo občinskega tajnika. Leta 1927 sta se poročila, preselila sta se v Ribnico in naslednje leto je Viktorija začela opravljati babiške posle. Leta 1930 je s svojo doto odšla v Ljubljano,

ka, da bi se komaj prehranili in se oblekli. In zato se je že pred vojno seznanila s posameznimi komunisti, ki so hodili v Ribnico.

Zato je bila leta 1941 njena odločitev nagla: z vsemi silami pomagati partizanom. Znano je, da so avgusta 1941 prvi pohorski partizani napadli orožniško postajo v Ribnici. Miklavcovi so stanovali v isti hiši, z orožniki so se dobro poznali, Viktorija pa je pri svojih babiških poteh našla obilo priložnosti za stike s partizani in aktivisti. Tako je pred napadom po naročilu lva Skerlčnika pregledala prostore orožniške postaje, prešla puške in sporočila partizanom tudi življenjske navade orožnikov. Ko so bili orožniki pri kosilu, se je navidezno zaklepetala s snažilko in tako šla skozi sobe, njenim pazljivim očem ni ušla niti ena puška...

Potek napada na Ribnico, ki pomeni prvo večjo partizansko akcijo v teh krajih, so drugi opisali podrobneje, zato lahko tu opis spustimo. Mi-

klavcova družina je napad pričakovala doma. Nacisti so naslednje dni pozapri več domačinov, tudi njo so zasliševali zelo podrobno, toda nič niso mogli ugotoviti. Ko se je v vasi pomirilo in malo pozabila na napad, je spet navezala stike s partizani. Njen babiški poklic jo je opravičeval pred Nemci. Ob pomankanju zdravnikov je tudi pomagala bolnim in ranjenim partizanom. Nekoč je ranjenemu partizanu pulila drobce bombe iz kože kar na nemem skednju. Med drugim je tesno sodelovala tudi s tragično padlim 1. pohorskim bataljonom. Obenem pa je imela zelo dobre odnose z orožniki v hiši. Zvedela je od njih marsikaj, česar ne bi smeli povedati. Hlinila se jim je, da je za nacisti, medtem pa večje vlekla iz njih vse, kar bi ugnalo zanimati partizane.

Leta 1944 sta postala partizana tudi sin Drago, ki je bil najdlje kurir, ter hči Darinka, borka Tomšičeve brigade. Vse do leta 1959 je Viktorija opravljala svojo službo po pohorskih vaseh, potem pa so jo upokojili zaradi bolezni. Saj ni čuda, da je zbolela po vsem tem, kar je pretrpela pred vojno in med njo! Zdaj živi v Mariboru. Dve hčerki in sin, njeni otroci, so vojno srečno preživeli, moč pa ji je umrl leta 1963, star 71 let. Dobiva 570 dinarjev pokojnine in 120 dinarjev republiške priznanevalne. Zadovoljna je in se ne pritožuje. Včasih jo obiščejo znanci in tedaj se rada spomni let, ki jih je preživela med Pohorci. MP

DOLGO VRSTO LET JE PREŽIVELA MED POHORCI

da bi tam končala babiško šolo, ki je trajala leto in osem mesecev.

Zdaj si težko predstavljamo, kakšna revščina je vladala med pohorskimi kmeti, kaj šele med drvjarji in bajtari. Posebno nezakonske matere so bile reve, večje od največjih rev. Dobra roka babice Viktorije je pomagala, kjer je mogla in kolikor je mogla. Nekoč se je slekla, da je lahko dala poročni obelobo, da je lahko šla v bolnišnico, in se vrnila domov v samem perilu in dežnem plašču. Kolikokrat je slekla svoje otroke ali potegnila izpod njih plenice, da je lahko pomagala revežem, kolikokrat je organizirala nabitno akcijo, da je lahko poročnica dobila vsaj sladkano kavo, zabelo ali kruh! Kolikokrat je gazila sneg do prsi, kolikokrat je prehodila v enem dnevu tudi po dvajset kilometrov skozi gozdove! Ko je sama postala mati, je morala na pot, ko je že čutila popadke. Po porodu je ostala doma samo 10 dni, potem pa je pomagala v enem tednu pri petih porodih. In kolikokrat se je odrekla svoji skromni babiški nagradi, ko je videla, da poročnica ali družina nimajo prav nič. Saj je včasih tudi poročnica ležala na goli slami.

Zenska, ki je videla toliko revščine, ni mogla ostati brezbržna. Že zelo zgodaj je začela razmišljati o neenakopravnosti ljudi, o tem, zakaj eni zelo malo ali sploh nič ne delajo, pa imajo vsega, drugi pa se mučijo od zore do mra-

politikov. Medtem ko morajo delavci in nameščenci plačevati davek od vseh svojih dohodkov, niso nesorazmerno visoke plače politikov prav nič obdavčene. Sedaj pa je v parlamentu že vložen predlog, naj bi obdavčili tudi plače politikov, a seveda bi bil njihov davek mnogo nižji od tistega, ki ga plačujejo drugi ljudje. Zato je nastalo med vladnimi politikali veliko razburjenje. Tisti, ki so vedno govorili, da so pred zakonom vsi ljudje enaki, se sedaj zase zavzemajo za sprejetje izjemnih zakonov. Vse to pa razburja široke ljudske množice. Znano je, da prejema zvezni kancler 28.500 šilingov plače, podkancler 25.900, ministri pa po 23.700 šilingov, in to 14-krat letno, brez kakršne koli obdavčitve. K temu pride še 7000 šilingov mesečno kot odškodnina za izdatke, poleg tega brezplačen službeni avto in druge ugodnosti. Znano je tudi, da vsi politiki poleg neobdavčenih plač prejema še druge dohodke iz raznih poslov in zaposlitve v privatnem gospodarstvu, ki so včasih še višji od ministrskih. Za politike veljajo tudi posebni pokojninski zakoni. Ze po treh letih službe imajo pravico na do smrti pokojnino, ne glede na njihove druge dohodke. Ze po osmih letih službe imajo pravico do najvišje pokojnine. Malo je dežel v Evropi, kjer uživajo politiki take privilegije. Zato pa v Avstriji mnogi ljudi zahteva, naj bi politiki služili ljudstvu, namesto da žo žutje delovnih ljudi.

J. MÜLLER, DUNAJ

Gospodarske težave v Avstriji

Ze nad leto dni so v Avstriji opazne resne gospodarske težave. Vlada skuša z vsemi sredstvi zmanjšati državni proračun, ki je vedno večji. Krnjenje izdatkov se ni dovedlo do uspeha, zato so pristojni vladni organi močno zaskrbljeni, kako v prihodnjem letu znižati veljanskost državnih primanjlikov. Daveke bodo občutno zvišali. Vsekakor v glavnem davke širokih množic. Delavci in nameščenci bodo morali plačevati zvišane davke na osebni dohodek, prispevati pa bodo morali precej več tudi za socialno zavarovanje. K temu pa pride še prometni davek na vse vrste blaga, kar ima za posledico tudi znatno zvišanje cen. Prav v zadnjem času so zvišali cene kruha in mleka.

Hranilnice in banke se pritožujejo zaradi upadanja hranilnih virov v prvem četrtletju 1968. Posojila, ki jih je razpisala zvezna vlada, si bila le delno podpisana. Dohodki tujkega prometa so se močno znižali. Kije so vzroki tako zaskrbljujočega razvoja? »Svobodno gospodarstvo« Avstrije je bilo in je usmerjeno na nagle dobičke. Zamudili smo našo gospodarsko strukturo prilagoditi modernim potrebam. Nujne investicije in zahteve raziskovalnega dela so zamenjane. Veliki sektor poddržljive industrije so prizadele posledice tega, ker so morali številne nerentabilne obrate ustaviti. Zahodnonemška konkurenca je uničila mnoge večje avstrijske industrije in si v Avstriji zgradila močne pozicije. Gospodarska politika, ki se je kratkovidno naslanjala na močnejše interesne skupine, je zašla v slepo ulico. Ta dejstva so dovedla že do dveh vladnih sprememb, ki pa nista rešili politične krize.

Posebno razburjivo poglavje enostranske razredne politike so plače

MEDNARODNO SODELOVANJE BIVŠIH BORCEV

Petnajsti kongres FNDIRP

V dneh 10.-12. maja je bil petnajsti kongres Francoske nacionalne federacije deportirancev, internirancev, udeležencev odporne borbe v Liberaciji in patriotov (FNDIRP). V Le Havru, kjer je ta kongres bil, se je zbralo 800 delegatov. Prisotni so bili tudi predstavniki organizacij borcev iz Bolgarije, Češkoslovaške, Jugoslavije, Madžarske, Vzhodne in Zahodne Nemčije, Luksemburga, Italije, Grčije in Romunije, predstavniki vseh sedmih mednarodnih taboriščnih komitejev in drugi.

Na tem kongresu so mimo organizacijskih zadev močno stopale v ospredje zahteve po prenehanju bombardiranja v Vietnamu s pozdravom začetim pogajanjem med ZDA in DR Vietnamom. Sprejeli so posebno resolucijo »Proti fašizmu«, v kateri so protestirali proti neonacističnim pogovorom v Južni Afriki. Vsa razprava na tem kongresu je izvenila v »Priporočilo za mednarodno prijateljstvo in za mir«.

Med tistimi, ki so pozdravili ta kongres, je bil tudi preustavnik ZZZ NOV Jugoslavije Marijan Vivotič, ki je v svojem govoru naglasil tradicionalno prijateljstvo in sodelovanje, ki povezuje Francijo in Jugoslavijo. V nadaljevanju je navajal strahotne žrtve druge svetovne vojne, kljub temu pa povzročal imperialistično vmešavanje v notranje zadeve drugih dežel v Vietnamu nepopolno gorje in terja na stoletišče nedolžnih žrtve. Obsojil je tudi Izrael, ki noče upoštevati sklepov Varnostnega sveta. Naglasil je našo zaskrbljenost spriko uveljavljanja Hitlerjevih naslednikov v ZR Nemčiji in nezakonskih esesovskih krivkov iz nacističnih taborišč. Omenil je nezdružljive razmere v Grčiji, kjer je nešteto rododolbov v zaporih in koncentracijskih taboriščih. Tudi razmere v Francovih Španiji in Južni Afriki so dlo med tiste, ki jih borci najodločneje obsojamo in je naša dolžnost, da se zavezamo vedno in povsod za odpravo takega stanja in za to, da zavladá mir po vsem svetu.

OKROGLE IN OGLATE

● Današnji splošno veljavni zakon. Karl Holzammer, eden med vodilnimi uslužbenci zahodnonemške televizije, je takole zavrnil kritike televizijskega programa: »Neumnosti se centjo bolj kot dobre stvari. To je danes splošno veljaven zakon.«

● Nagrada za kratko in originalno nalogo. To nagrado je dobila Karen Larson za sestavek, ki se glasi: »Sokrat je bil grški filozof. Sel je med ljudi in jim dajal dobre nasvete. Zato so ga zastrupili.«

● Pohvala. Kritiki časnika »Berliner Zeitung« je pohvalili nekega pisatelja, ki se je branil: »Avtorjeva samokritika je večje umetniško delo kot njegovi romani.«

● Politika in religija. Neki angleški teolog je napisal: »Ni potrebno vnašati politiko v religijo, ker je tam že — preveč.«

● Simbol ameriške nemoci. Znani člankar časnika »New York Times« J. Reston je napisal v nekem članku, v katerem je obravnaval washingtonsko razpoloženje v zvezi z vietnamsko vojno: »Washington, središče naše državne moči, je postal simbol naše nemoci.«

● Rešitev po logiki ameriške soldateske... Neki ameriški major se je v Južnem Vietnamu pogovarjal s časniki o operaciji »čiščenja«, ki jo je opravljal v nekih mestih, »okupiranih« od osvobodilne vojske. Rekel je: »Mi smo morali porušiti mesto Ben Tre, da smo ga lahko rešili...«

● Zagotovljena zaposlitev. Oglas württemberske občine v Zahodni Nemčiji ponazarja pomanjkanje delavcev v tej deželi. Oglas, ki je bil v tamkajšnjih časnikih objavljen tri dni zapored, se glasi: »Nujno potrebujemo grobarja. Po polna zaposlitev je zagotovljena.«

VISOKO KVALITETNA SODOBNO EMBALIRANA

● Skrbni občinski očetje... Časnik VESTI iz Titovega Ulica seznaja svet s tole mikavno zgodbjo: V odločbi občinske skupščine Arilje o ureditvi pokopališč v občinskem območju je predpisano tudi tole: »Upravni organi pesameznih pokopališč bodo odločali, kdo si je priporil pravico, biti pokopan na kakšnem pokopališču«. Doslej smo se morali boriti edinele za prostor pod soncem, prebivalcem ariljske občine pa ne bo preostalo nič drugega, kot boriti se tudi za prostor pod zemljo.

● Podcenjevanje. Sedanji direktor Fordovih tovarn Ford IV. gleda izpod čela na prodiranje »volkswagnov« in drugih majhnih evropskih avtomobilov na ameriško tržišče. V neki izjavi novinarjem se je takole posmehoval: »Če snamete volkswagno kolesa, ga lahko uporabite kot vžigalnik za cigarete — samo da boste porabili malo več bencina.«

● Polkovnik »tolaži« Američane... Ameriški polkovnik Louis Nordt, ki se bori v Južnem Vietnamu, je naročil dopisniku »New York Timesa«, naj pove ameriške mu ljudstvu tole: Razumeti morate, da je ta borba malone isto, kar so bile ameriško-indijanske vojne; razlika je samo v tem, da je helikopter nadomestil konje. Sicer pa sami veste, kako dolgo so omenjene vojne trajale...« Bi stri polkovnik je pozabil, da Vietnamci niso Indijanci, zlasti pa, da danes ni večarj...

● Otok žensk se imenuje otokček, ki čepi sredi nekega planinskega jezera na Bavarskem. Moški smejo stopiti na ta otok samo v spremstvu bitja ženskega spola, človeškega ali — živalskega... Tako so odredile lastnice tega otoka, redovnice benediktinskega reda.

● Zdravniškemu izvidu ne kaže brezpozorno verjeti... Wilhelm Schnelrath, 101-letni upokojenec iz Hannovra v Zahodni Nemčiji, je bil 1929. leta v 63. letu starosti predčasno upokojen. Pred upokojitvijo je služil pri državnih železnicah. Zdravniški izvid, ki je povzročil Schnelrathovo upokojitve, se je glasil: »Starostna izčrpanost in skleroza.«

DOBRO JE, ČE VESTE

Jegulje se drstijo v jugovzhodnem delu Atlantskega oceana med 22. in 23. stopinjo severne širine in med 40. in 65. stopinjo vzhodne dolžine. Drstijo se v 400-metrski globini. V tem predelu znaša morska globina do 4000 m. Od februarja do aprila znaša toplota vode v 400-metrski globini 16 do 17 stopinj Celzija, slanost morja pa 36 do 37 g soli na kilogram morske vode. Vsaka jegulja spusti v morje približno milijon jajčec. Po oploditvi se jajčeca dvignejo za 160 m in tedaj se iz njih razvijejo pet milimetrov dolge ličinke. Ko se ličinke dvignejo še za 200 m više, narastejo do 15-milimetrski dolžine, potem pa se — ko se dvignejo še za nadaljnjih 50 m više — podaljšajo še za 10 mm. Nato jih zanesejo morski valovi proti ameriški in evropski celini.

Paprika je zdravilna. Čeprav je paprika prišla iz Srednje Amerike, vendarle se najbolje uspeva na Madžarskem ter mnogi mislijo, da je njena domovina prav Madžarska. Znano je, da pospešuje paprika zdravje, da vsebuje vitamini C in A. Poleg tega so madžarski delavci, ki delajo v živilski predelovalni industriji, kjer predelujejo papriko, odkrili še neko njeno dobro lastnost. Opazili so, da delavci, ki predelujejo rde-

ESESOVCI — VOJAKI SMRTI

Hitler ni božanstvo

Pisma monsinjorja von Galena, münstrskega škofa, ki je leta 1946 postal kardinal

13. julija 1941. Urad monsinjorja von Galena v farni cerkvi Sv. Lamberta v Münstru.

Vihar proti cerkvenim redom, ki že dolgo divja po Vzhodni marki, južni Nemčiji, Warthegau, Luksemburgu, Lotaringiji in drugih delih rajha, se je torej razširil tudi na Westfalijo.

Velikokrat smo tudi v zadnjih časih odkrili, da je gestapo aretirati ter brez procesov in možnosti za obrambo obsodil Nemce, ki jim ni bilo česa očitati in ki so imeli velike zasluge. Odzval jim je svoboda, jih pognal iz hiš ter jih zaprl v taborišča.

Sodišč ni, pač pa deluje gestapo, katerega ravnanja v nemškem rajhu ne nadzoruje nobena sodna ustanova. Pred nasilnostjo gestapa je vsak Nemec brez moči in brez obrambe!

Zadnja leta smo morali na žalost ugotavljati, da so bili

ljudje hudo kaznovani, ne da bi imeli možnost zagovora, ne da bi jim bila krivda dokazana, ne da bi lahko dokazali svojo nedolžnost.

Kotiko Nemcev hira v taboriščih in policijskih zaporih, koliko Nemcev je izgnanih, ne da bi bili obsojeni na rednih procesih! Nihče med nami ni prepričan, da ga nekega dne ne bodo aretirali v lastni hiši, da ga ne bodo pognali, da ga ne bodo zaprli v temnico ali poslali v koncentracijsko taborišče, pa če je še tako pošten in če je še tako prepričan, da je dober nemški državljan.

Nekaj dobro vem: to se zgodi lahko tudi meni, tudi danes, jutri. Ker potem ne bom mogel javno govoriti, hočem javno opozoriti na početje, ki po mojem trdnem prepričanju terja božjo kazen in ki bo privedlo do uničenja naše domovine in našega ljudstva.

Kot škof sem branilec pravne in moralnega reda, ki ga hoče bog, ki daje vsakemu človeku izvirne pravice in svobodo, pred katerimi se morajo po božji volji ustaviti vse človeške zahteve. Čutim se poklicanega, da pri ministru Franku protestiram zoper v nebo vpiljočo krivico. Pravosodje je temelj države. Ravno zato smo zaskrbljeni, ker to pravosodje ne spoštuje nikogar. Prosimo, zahtevamo in terjamo pravico, pa ne samo zaradi spoštovanja cerkvenih pravic, ne samo zaradi spoštovanja pravic človekove osebnosti, marveč tudi zaradi ljubezni do ljudstva ter zaradi zaskrbljenosti nad usodo domovine!

Pošteni ljudje bodo častno sledili in svobodno služili samostemu voditelju, čigar kazenski ukrepi bodo nepristranski v luči pravice, čigar kazenski ukrepi bodo prenesli primerjavo na tehnični pravice. Zato v imenu nemškega naroda, v imenu veličastne resnice ter v interesu miru dvigam svoj glas, kričim kot nemški človek, kot pošten državljani, kot predstavniki krščanske vere, kot katoliški škof: zahtevamo pravico!

14. julija 1941. Brzjavka doktorju Lammersu, državne-

mu ministru in načelniku državne pisarne:

6. julija so sovražniki skušali s strašnimi nočnimi napadi uničiti mesto Münster. Gestapo je 12. julija začel zasegati imovino v samostanih in cerkvenih hišah v mestu ter okolici. Vse je prišlo pod upravo Gau (politično okrožje pod vodstvom gauliterja). Nedolžne nemške moške in ženske, ki so prebivali v teh hišah, so pognali na cesto, potem pa jih pregnali iz rodnega kraja. Führerja in kanclerja rajha prosim, naj v interesu pravice zaščiti svobodo in imovino nemških ljudi pred enostranskim ravnanjem tajne državne policije ter pred tatvinami v korist Gau.

17. julija 1941. Odgovor doktorju Lammersu monsinjorju von Galenu

Münstrskemu škofu grofu von Galenu

Predmet: Zaplenba samostanov

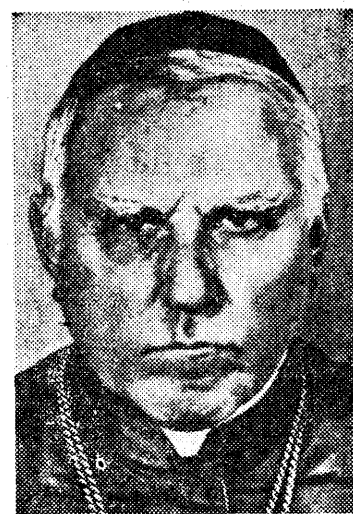
Vodji SS in vodji nemške policije pri notranjem ministru rajha sem predal vašo brzjavko z dne 14. julija t. l. v nadaljnjo obravnavo.

22. julija 1941. Pismo monsinjorja von Galena doktorju Lammersu

Vsebinska vašega odgovora z dne 17. julija 1941 me ni samo hudo razočarala, marveč me je tudi navdala z največjo zaskrbljenostjo za naše ljudstvo in našo domovino.

V brzjavki z dne 14. julija, v kateri sem namignil na početje gestapa in s tem na slabitev notranje fronte, sem vas prosil za posredovanje pri Führerju in kanclerju, da bi zaščitil svobodo in imovino Nemcev pred pristranskim ravnanjem tajne državne policije ter pred tatvinami v korist Gau.

Pred tajno državno policijo, ki jo vodi Himmler, sem prosil zaščito v korist svobode in imovine nedolžnih nemških sorojčkov. Če pa mora sam Himmler

CLEMENS A. VON GALEN

»izraziti svoje mnenje« zaradi pritožb, ki so prišle do Führerja in kanclerja zaradi ravnanja tajne policije, potem je to nekaj takšnega, da je moje prizadevanje jalovo.

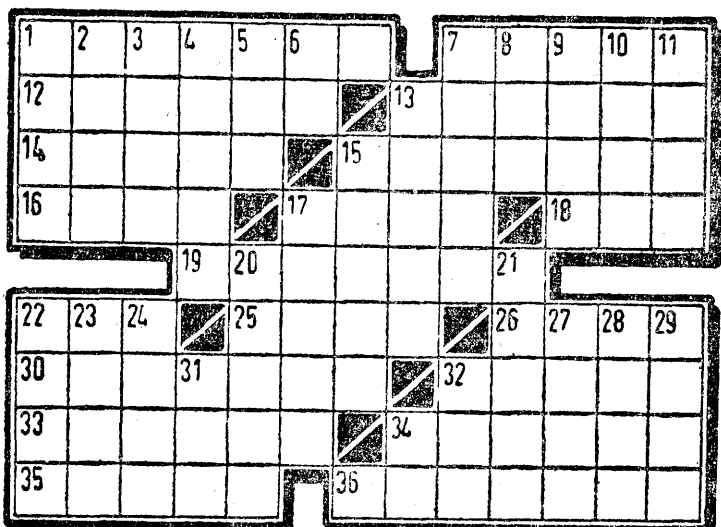
Ravno človek, kateremu je zaupana tajna državna policija in ki je potemtakem predvsem odgovoren za njeno ravnanje, je bil postavljen za razsodnika v lastni zadevi! Potem bo teroristična dejavnost tajne državne policije še naprej strašno težila vse rojake...

Gospod državni minister! Vsakemu razsodnemu človeku mora biti jasno, da je Führer, kancler in vrhovni poveljnik oboroženih sil tako zavzet z zunanjepolitičnimi in vojaškimi vprašanji, da ne more razglabljalati in odločati o vseh zahtevah in pritožbah, ki so mu naslovljene. To sem si bil mislil tudi tedaj, ko so bile volitve, tako da nisem vedel, kako naj oddam svoj glas za združitev funkcij predsednika rajha in kanclerja rajha. Prepričan sem bil: Adolf Hitler ni božanstvo, da bi se lahko dvignil nad vse omejitve, hkrati imel vse pred očmi ter vse vodil...

Kot Nemec, kot predstavnik in pooblaščen branilec nemških pravic in nemške svobode, kot škof, ki odgovarja za približno dva milijona nemških katoličanov, čutim, da sem polklican in primoran dvigniti svoj glas in obtožiti notranje sovražnike, ki uničujejo ljudstvo in domovino.

(Nadaljevanje prihodnjič)

KRIŽANKA

č papriko, sploh ne vedo, kaj je — nahod. Pravijo: zadostuje, da imaš v odprti posodi redko papriko in kdaj pa kdaj od daleč vskraša njen duh, pa se boš verjetno zlahka ubranil nahodu.

Past za komarje. Dva sovjetska biologa, Kovščikov in Traučuk, sta nedavno izdelala poseben oddajnik, ki oddaja določene valove, katerih zvok je podoben ljubezenskemu klicu komarjev. Na ta način zvaljajo k oddajniku velikanske množine komarjev, ki jih nato s posebnimi mrežami polovijo.

Štiri dežele, v katerih pridobivajo največ bakra na svetu, so: Čile, Zambija, Kongo (Kinšasa) in Peru. 1965. leta je v celotni vrednosti prodanega bakra na londonskem tržišču barvnih kovin znašal delež teh dežel 75 %.

Našim potomcem obetajo neprimerno prijetnejše življenje... Predsednik ameriške komisije za atomsko energijo Glenn Seaborg napoveduje, da bodo naša potemci že 2000. leta lahko uporabljali pripravo za »oblikovanje osebnosti in tabele zoper slabo voljo. Vse kaže, da bodo tedaj živeli samo bistri, pametni in vedno zadovoljni, veseli ljudje. Dotlej naj bi medicina že premagala kužne bolezni, spreminjala dedne lastnosti, imela v zalogi »nadomestne dele« za človeške organe, seveda tudi za srce. Po Seaborgovem predvidevanju bo napredek najbolj pomagal gospodinjam. Imele bodo gospodinjske pomočnice v obliki elektronskih možganov, elektronskih robotov; le-ti bodo imeli po več rok, ki jih bodo uporabljali za kuhanje, postrežbo. Ženske obteke iz umetnih vlaken bodo tako poceni, da jih bodo ženske že po enkratni uporabi lahko zavrgle in jih oddale smetanju.

V švicarskem mestu Luzernu je bil na numizmatični razstavi kitajski bankovec iz XIV. stoletja, ki je bržkone najstarejši bankovec na svetu. Na bankovcu je poleg označene vrednosti še opozorilo: »Tiskanje ali razširjanje ponarejenih bankovcev se kaznuje s smrtjo. Obveščevalce, ki pripomore k odkritju ponarejenih bankovcev, bo obdarovan z denarno nagrado in bo podedoval celotno osebno premoženje prijetelega ponarejevalca.«

VODORAVNO: 1. ime in priimek predstavnika demokratičnega krila Sokola na ustanovnem sestanku OF, 7. mehko vito preja (tekst, strokovni izraz), 12. rt na jugu Južne Amerike, 13. predstavnik krščanskih socialistov na ustanovnem sestanku OF (Tone), 14. slovenski kipar (Boris), 15. mesteca v ZSSR ob Kaspijskem jezeru, 16. ime angl. gledališkega in filmskega igralca, posebno v Shakespearovih vlogah (Guinness), 17. kazenje, 18. domači izraz za Hercegovca, 19. ime in priimek popularnega slovenskega klarinetista, 22. številni, 23. pristanišče v zalivu Lorne (Škotska), 26. nemška industrijska družba (Barve itd.), 30. bivši ban Dravske banovine, predstavnik t. i. »Ministrske skupine«, ki se je pridružila OF, 32. pozneje delegat v Subašičevi

REŠITEV PREJSNJE KRIŽANKE

VODORAVNO: 1. splav, 6. Ressel, 12. maroni, 13. adresa, 14. Slavko Slanec, 16. TV, 17. ala, 18. Meana, 19. DF, 21. Ank, 23. cn, 24. Alora, 27. Čuk, 29. ja, 31. narodni heroji, 35. Adenda, 36. Alaska, 37. seklaš, 38. ranta.

STRLE FRANC-NINO

treh jutraj v vasi Kronovo ob Krki zapovedal komisar I. operativne cone Rudi Avbelj-Viktor, da ta miting organiziramo vsi šefi kulture in propagande brigad.

Takoj drugi dan smo se sestali kulturniki vseh štirih brigad ter pričeli pripravljati miting. Najprej smo pregledali, kakšne točke lahko prispevajo posamezna brigada. Dgovorili smo se, da bomo pripravili čimveč točk in potem na samem mitingu določili, katere točke bomo glede na položaj izvajali. Tisti dan pred nastopom smo imeli skupne vaje v gasilskem domu v Šmarjeti ter se dobro pripravili za nastop. Tudi tehnične priprave smo za tiste razmere dobro izpeljali. Na župnijskem vrtu za kozolec smo postavili oder ter ga okrasili z zelenjem. Zaveze smo napravili iz 4 sotorskih kril. Imeli smo na razpolago tudi več dobrih harmonikarjev. Skratka, vse je bilo dobro pripravljeno, vendar so

nastale nepredvidene težave: zvedeli smo, da se ljudje — domačini — ne nameravajo udeležiti mitinga. Ta dan je namreč okrog polдне sovražno letalo nekajkrat letelo tako nizko nad Šmarjeto, da se je kar prah dvigal na cesti. Ljudje so bili vsi prestrašeni in so pričakovali bombardiranje. Naš partizanski optimizem pa se za to ni prav nič zmenil. Povedati moram, da je bilo tedaj v Šmarjeti precej ljudi

bi ljudi spravili na miting. Potem smo jo »pogrunjali«. Se danes ne vem, ali je štab za to naše početje vedel ali ne, ali so to partizani spontano storili. Vem samo to, da sem bil zelo zaskrbljen, če morda ne delamo prav. Sreča je bila v tem, da se je na koncu le dobro izteklo. Stori smo res nekaj nenavadnega. Partizani so pri cerkvenih vratih napravili špalir ter zapovedali: »Vsi na farovski vrt!« Molče so

Miting v Šmarjeti

razporejenih proti nam. To smo opazili že ob prihodu. Tako so npr. mene v hiši, kamor sem bil določen, da me bodo tedaj nekaj dni hranili, najprej pošteno ozmerjali. Ko pa so uvideli, da z menoj nič ne opravijo, je kar vsa družina demonstrativno molčala. Jaz sem jim pri skledi, ko smo jedli, kar prijazno dopovedoval, naj z menoj potrpijo in da nisem nič kriv, da je vojska in da moram biti pri njih na hrani. V dveh dneh so se omehčali (po mitingu) in mi kar prijazno stregli in tudi lepo odpravili od hiše. Slično se je zgodilo tudi drugim tovarišem v nekaterih hišah.

Prišel je večer, čas mitinga. Partizanov je bilo vse polno iz vseh štirih brigad, civilov pa nič. Vsi, razen nekaj naših aktivistov, ki so bili v tej vasi, so odšli v cerkev k šmarčnicam. Hodili smo okoli cerkve in poslušali: župnik je molil naprej, za njim pa so ljudje mrmrahi. Ugibali smo, kako

šli vsi po povelju. Med njimi je bilo precej šoloobveznih otrok. Čuden je bil prizor ob začetku mitinga: na eni strani veseli, razigrani partizani, na drugi pa molčeca vas; nekateri so bili kar s hrbtno obrnjeni proti našemu teatru. Le otroci so se smejali, pa še ti ne vsi. To pa ni dolgo trajalo. Partizani so se potrpežljivo pomešali med vaščane in jih prijazno ogovarjali. Šefi kulture in propagande vseh štirih brigad smo zaskrbljeni stali ob oderu in ugibali, ali nam bo uspelo razviti te ljudi ali ne. Ves nervozen sem naročal svojim pevcom in drugim nastopajočim iz Šercerjeve brigade: »Fantje, dekleta, pazite, kako bomo dvignili temperaturo! Za vsako ceno jo moramo dvigniti do — »razpalljot« (to besedo smo partizani uporabljali za dobro razpoloženje). Vsem so se začele svetiti oči.

Z nekaj besedami sem začel miting ter napovedal, da

bo prva točka govor komisarja Brkina (Drago Benčič). Tudi Brkin je čutil, da mora povedati nekaj več kot po navadi. Govoril je v kratkih stavkih. Sploščka se mi je zdelo, da je kar preveč oster in vojaški. Toda Brkin je vedel, kaj dela. Ton svojega govora je prilagodil položaju in publiki. Dobre pol ure je govoril in ves čas je bilo vse tiho. Vsi smo napeto poslušali. Še mi, kulturniki, smo stremeli vanj. Odlično nam je pripravil razpoloženje za nastop.

Ko so sotorska krila zagrnili oder, smo kulturniki butnili vanj: »Dobro si razpalljil, Brkin!« — »Pazite, da ga ne boste vi kaj polomili!« nam je odgovoril. »Kako bo šlo? Nekam nervozni se mi zdite.« — »Verjamemo v uspeh kot še nikoli!« mu odgovorimo.

Napovem drugo točko: zborna recitacija »Mi vstajamo in vas je strah«.

Tretja točka: recitacija »Otok Rab«. Recitira iz vse duše komendant Jože (Mirtič).

Četrta točka: Majda Silc »Vstanj mladina«, recitira sama, napeto zroč v mlada dekleta pred seboj.

Sledilo je petje (tri partizanske pesmi). Tako se je vrstila točka za točko: skeč, petje, deklamacija in zopet, petje zbora te ali druge brigade.

Najboljši točki sta bili »O železni cesti« in pevski duet »Tam kjer teče bistra Zila«. Prvo sta pela Šercerjeva Ol-

ga (Družina Andrijana) in Vanja (Turk z Vrhnik). Spremljal ju je s harmoniko Lado (Judo Platon). O Zili sta peli gubčevki Vida Kulovec in Ančka Devetak. Pri tej pesmi so nekaterim ženskam (domačinkam) tekale solze po licih. Priznam, tudi v moji hrbtenici so začeli mravljinčiti promene, nad ob tako lepem petju teh blondink. Res je, take točke s toliko mehko in čustvenostjo Šercerjevci nismo zmogli. Bili smo pač zvečine notranjski robaši.

Proti koncu mitinga nismo več zapirali in odpirali odra s temi plattami, ker smo se nastopajoči in publika zlijli v eno samo manifestacijo.

Zadnje točke so bile partizanske pesmi. Peli so pevci vseh štirih brigad.

Nič več ni bilo splošnega, ni bilo jeznih obrazov. Vse se je smejalo in ploskalo. Nikomur se ni mudilo, da bi šel spat, čeprav je bila ura že pol enih ponoči. Predlagal sem še eno točko: »Zapojmo vsi, kar nas je, »Nabrusimo kose!« Stal sem na tem polomljenem oderu in mahal (dirigiral) z rokami vsem navzočim. Mladina in otroci so znali to pesem. Tudi nekaj starejših je pelo. Redek je pa bil, da ni vsaj odpiral ust.

Razšli smo se. Drugi dan smo bili vsi prijatelji.

Naslednjo noč so odšle vse brigade na pot. Mi, Šercerjevci smo jo ubrali čez Trebelno k Svetemu križu nad Litijo in se pripravili na prehod čez progo in Savo na Štajersko.

Odhod brigad na Štajersko je bil odločen. Osem mesecev pozneje so šle šle brigade na pohod — slavnj pohod 14. divizije na Štajersko.